

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ning Tartu linna elukoha kvaliteedi hinnang

Magistritöö

Juhendaja/õppejõud: Lektor Aija Kosk

Üliõpilane Erika Sulg

143987NAEM

Üliõpilase meiliaadress erika.sulg@gmail.com

Õppekava nimetus Tööstusökoloogia

Tartu 2017

Autorideklaratsioon

Deklareerin, et käesolev magistritöö, mis on minu iseseisva töö tulemus, on esitatud Tallinna Tehnikaülikooli magistrikraadi taotlemiseks ja et selle alusel ei ole varem taotletud akadeemilist kraadi.

Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, olulised seisukohas, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

Kuupäev

.....

Allkiri

Sisukord

Jooniste loetelu	5
Tabelite loetelu	6
Sissejuhatus	7
1. Kirjanduse ülevaade	9
1.1. Heaolu ja elukvaliteedi määratlus.....	9
1.2. Elanike kaasamine piirkonna arengusuundade kujundamisel	10
1.3. Elanike suhtumine elukohta ning elukoha kiindumus	12
2. Materjal ja meetodika.....	17
2.1. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ning Tartu linna kirjeldus.....	17
2.1.1. Demograafiline olukord.....	17
2.1.2. Sotsiaalmajanduslikud näitajad	20
2.1.3. Keskkonna näitajad.....	21
2.1.4. Ajalooline väärtus.....	23
2.2. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ning Tartu linna elukvaliteedi hindamise meetodika	24
3. Tulemused	27
3.1. Valimi kirjeldus	27
3.2. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ning Tartu linna elanikkonna hinnang elukoha kvaliteedile	29
3.3. Hinnang meetodika ja valimi usaldusväärsele.....	37
4. Arutelu	38
Kokkuvõte	46
Summary.....	50
Kasutatud kirjandus	52

Lisa 1. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna elukvaliteedi hinnangu küsimustiku ankeet eesti keeles	58
Lisa 2. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna elukvaliteedi hinnangu küsimustiku ankeet vene keeles.....	62
Lisa 3. Ankeetküsitlusel kogutud kommentaarid	67

Jooniste loetelu

Joonis 1. Jätkusuutliku arengu tegurid.	9
Joonis 2. Kohtla-Järve linna rahvastikupüramiid seisuga 01.01.16	18
Joonis 3. Tartu linna rahvastikupüramiid seisuga 01.01.16	18
Joonis 4. Sisse- või väljarännanute arv ühe elaniku kohta Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonnas 2012-2015.a	19
Joonis 5. Sisse- või väljarännanute arv ühe elaniku kohta Tartu linnas 2012-2015.a....	20
Joonis 6. Registreeritud kuritegevus 1000 inimese kohta 2015.a	21
Joonis 7. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna küsimustiku vastanute jaotus linnaosade/piirkondade vahel	28
Joonis 8. Tartu linna küsimustiku vastanute jaotus linnaosade vahel	29
Joonis 9. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna (vasakul) ning Tartu linna (paremal) vastanute hinnang rahulolule elukoha kvaliteediga.....	30
Joonis 10. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna (vasakul) ning Tartu linna (paremal) elanike nõusoleks väitega, et elukoha piirkond omab ajaloolist väärtust ning vajab säilitamist tulevastele põlvkondadele	31
Joonis 11. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna (vasakul) ja Tartu linna (paremal) elanike nõusolek väitega, et elukoha piirkond pakub piisavalt võimalusi vaba aja veetmiseks	31
Joonis 12. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna (vasakul) ja Tartu linna (paremal) elanike nõusolek väitega, et neil on piirkonnaga positiivne emotsionaalne side	32
Joonis 13. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ja Tartu linna elanike hinnang teemal, kes suudab oma tegevustega piirkonna elukvaliteeti enim parandada	36
Joonis 14. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ning Tartu linna elanike seisukoht, kas neil on võimalik kaasa rääkide piirkonna arengusuundade kujundamisel	36

Tabelite loetelu

Tabel 1. Tartu linna ning Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna näitajate võrdlus	20
Tabel 2. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ning Tartu linna küsimustku valimi sotsiomeetrilised näitajad	27
Tabel 3. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ning Tartu linna elukoha kvaliteeti mõjutavate tegurite prioriteetsus vastavalt positiivse mõju olulisusele	33
Tabel 4. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ning Tartu linna elukoha kvaliteeti mõjutavate tegurite prioriteetsus vastavalt negatiivse mõju olulisusele.....	34

Sissejuhatus

Eesti ühiskonnas koguvad aktuaalsust teemad, mille puhul vastandatakse tööstusest riigile saadava kasu (nt maksutulu, tööhõive) ning kahju (nt atmosfääriõhu kvaliteedi halvenemine, pinna-ja põhjaveereostis). Tööstusliku tegevusega kaasnevat keskkonnamõju uuritakse üha enam, kuna selle kvantifitseerimisel on võimalik määrata tasud keskkonna kahjustamise tagajärgede korvamiseks. Näiteks on 2017.a valminud ning avalikustatud OECD Eesti keskkonnapoliitika tulemuslikkuse ülevaade ning samuti on Eesti Keskkonnaministeeriumi poolt algatatud keskkonnamõtjude rahalise väärtuse välja selgitamise uuring. Riiklike asutuste ja tööstusettevõtete poolt teostatakse pidevat õhu ning vee seiret, mille alusel on võimalik jälgida keskkonna reostustaset ning määrata selle põhjal eeldatav mõju inimese tervisele.

Tööstuslikust tegevusest saadav kasu avaldub tavaliselt riigi majanduslikes näitajates ning tööstuse vahetus läheduses asuva piirkonna elukvaliteedis. Näiteks on tööstusettevõtted Ida-Virumaal põhiliseks tööandjaks. Kui 2014.a toimus maailmaturul nafta hinna järsk langus, siis avaldas see olulist mõju põlevkivi tööstusharule, mis moodustas Eesti SKP (sisemajanduse koguprodukt) toodangust ligikaudu 4%. See tekitas ühiskonnas mitmeid küsimusi ning ebakindlust tuleviku suhtes. Kõige enam tunti muret Ida-Virumaa tööstuspiirkonna tuleviku pärast, kus põlevkivi töötlemisega tegelevad ettevõtted olid tööandjaks ligikaudu 7 500 töötajale. Eelnevast nähtub, et lisaks negatiivsele mõjule omavad tööstused inimeste elukvaliteedile ka positiivset mõju.

Sõltuvalt piirkonnast on elukvaliteeti mõjutavad tegurid erinevad. Poliitiliste eesmärkide seadmisel on asjakohane uurida eelnevalt kohalike inimeste vajadusi. Sel moel saab tagada plaanitavatest tegevustest piirkonna jaoks maksimaalse kasu. Ameerika Ühendriikides on levinud piirkondliku poliitika määramisel kogukonna vajaduste uuring (ingl. *community needs assesment*). Selle raames korraldatakse küsitluste või intervjuude abil elanikkonna vajaduste määramine, mis on aluseks edaspidiste prioriteetide ja arengusuundade sõnastamisel.

Käesoleva magistr töö eesmärk on selgitada välja ning võrrelda omavahel Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ning Tartu linna elanike elukvaliteeti mõjutavad tegurid ning nende prioriteetsus. Ankeetküsitluse tulemuste põhjal analüüsitakse, mis valdkonnad on inimeste meelest probleemsed ning kuidas nende määratlemine linnade lõikes erineb.

Üheks uurimisobjektiks on käesolevas töös Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkond, kuna tegemist on Eestis ühe tööstusest enim mõjutatud asulaga. Lisaks tööstusest tulenevale keskkonnamõjule on seal rohkelt ka sotsiaalmajanduslikke probleeme. Uuringu üheks ülesandeks on Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna kui tööstusliku piirkonna elanike spetsiifiliste hoiakute ning vajaduste väljaselgitamine. Teiseks uurimisobjektiks valiti Tartu linn, mis on tööstusest vähem mõjutatud ning majanduslikult paremate näitajatega. Uuringu teiseks ülesandeks on võrrelda, kas ja kuidas nende kahe piirkonna elanike hoiakud ja vajadused elukoha kvaliteedi osas erinevad või sarnanevad.

Uuringu raames võrreldakse indikatiivsetele statistilistele näitajatele tuginedes uurimisobjektide sotsiaalmajanduslikku ning keskkonna seisundit ning antakse ülevaade varasematest elukoha kvaliteedi määramisega seotud uuringutest. Töö käigus viiakse läbi küsitlusuuring ning saadud andmetele tuginedes analüüsitakse vaadeldava piirkonna elanike vajadusi ning nende seoseid vastaja ning piirkonna taustainfoga. Tulemuste põhjal esitab autor ettepanekuid Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna kohalike omavalitsuste arengutegevuse planeerimiseks.

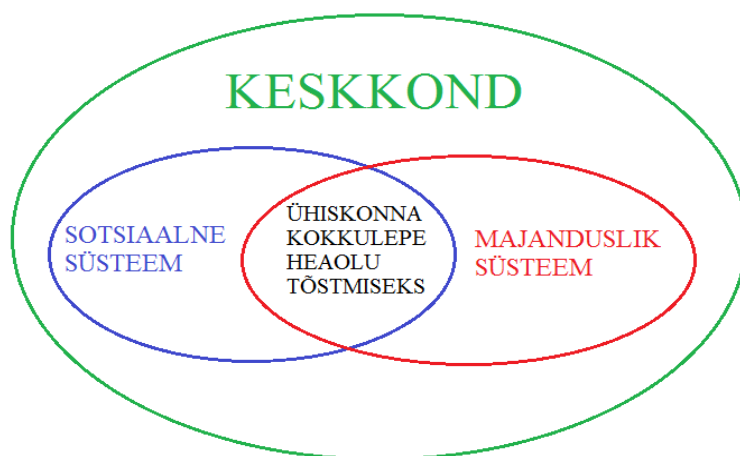
1. Kirjanduse ülevaade

1.1. Heaolu ja elukvaliteedi määratlus

Mõisted heaolud (ingl. *well-being*) ja elukvaliteet (ingl. *quality of life*) kasutatakse kirjanduses tihti vaheldumisi sama mõtte väljendamiseks. See on üldiselt ka põhjendatud, kuna nende tähendused paljuski kattuvad. Käesolevas uuringus kannavad mõlemad mõisted ühte tähendust.

WHO (World Health Organisation) defineerib elukvaliteeti kui inimese isiklikku nägemust oma positsioonist elust, seda kultuurilises ning väärtushinnangute kontekstis. Võrdlusaluseks on seejuures inimese enda eesmärgid, ootused, standardid, huvid ja mured. Tegu on laia mõistega, mida mõjutavad isiku füüsiline tervis, vaimne seisund, uskumused, sotsiaalsed suhted ning suhtumine keskkonna olulisematesse omadustesse. (WHO, 1997)

Elukvaliteedi tagamiseks peab elukoht pakkuma oma elanikele teatud hüvesid. Selleks peab aga ühiskond olema jätkusuutlik, et tagada vajalike ressursside olemasolu praegu ja ka tulevikus. Jätkusuutlikkuse tagamiseks peab olema kolm sammast (vt joonis 1): majanduslik, sotsiaalne ja keskkond (biosfäär laiemas mõistes). Biosfäär ehk keskkond on kõige suurema osakaaluga, kuna sotsiaalne ja majanduslik tegevus toimub selle raames. Seega võib järeldada, et keskkonna osa on jätkusuutlikkuse tagamisel kõige olulisem, kuna mida madalam on selle kandevõime, seda vähem hüvesid saab inimkond selle arvelt tarbida ning enda heaolu tõsta. (The Three Pillars ..., 2017)

Joonis 1. Jätkusuutliku arengu tegurid.

1.2. Elanike kaasamine piirkonna arengusuundade kujundamisel

Arenenud riikides rõhutatakse üha enam vajadust kaasata inimesi poliitiliste otsuste ning eesmärkide väljatöötamise protsessi. Piirkonna elanikkonna ning selle vajaduste tundmine võimaldab paremini läheneda erinevate probleemide lahendamisele. Eesti seadusandlusesse on juurutatud ühiskonna kaasamise kohustus. Näiteks on potentsiaalselt olulise keskkonnamõjuga arenduse puhul nõutud keskkonnamõju hindamise läbiviimine, mille kohustuslikuks osas on avalikkuse kaasamine (KeHJS, 2017). Samuti korraldatakse ka keskkonnalubade väljastamise või muutmise puhul eelnõu avalik väljapanek (KeÜS, 2017).

Inimeste keskkonnasõbraliku käitumise kirjeldamisel toetutakse uuringutes tihti väärtus-uskumus-normi teooriale. Selle alusel isiku käitumise aktiivsus sõltub kolmest aspektist (Stern jt, 1999):

- tema väärtustest;
- arusaamast, et tema väärtused on ohus;
- eeldusest, et oma tegevusel on oluline mõju.

Seega, et inimesed hakkaksid aktiivselt tegutsema, peavad nad tajuma, et nende tegevuse tulemusena väheneb mõju nende silmis tähtsale objektile või olendile, olgu see teine inimene, loom või maastik. Inimesel tekib moraalne kohustus ning motivatsioon tegutseda (Stern jt, 1999). Lisaks on täheldatud, et negatiivsete keskkonnamõjude ärahoidmine motiveerib inimeste aktiivsust rohkem, kui käitumisharjumuste muutmisest tulenev positiivne efekt (Jacquet jt, 2013).

Jätkusuutliku arengu kavandamisel on oluliseks takistuseks kompromissi leidmine erinevate huvigruppide vahel. Otsused, mille puhul rõhutakse kõige rohkem efektiivsetele tehnoloogilistele lahendustele ning majanduslikele näitajatele, on pigem mõjutatud poliitilistest vaadetest kui kogukonna soovidest. Seetõttu on seadusandluse lahutamatuks osaks tänapäeval ka sotsiaalmajanduslike mõjude hinnang, mida teostatakse uute regulatsioonide kehtestamisel (Bonaiuto jt, 2002).

Piirkonna arengu jätkusuutlikkuse tagamiseks tuleb uute tegevuste planeerimisel teostada juba varases etapis hinnang sotsiaalsetele mõjudele ning seejuures pöörata tähelepanu ka tulude ühtlasele jaotumisele eri huvipoolte vahel. Sama kaaluga peavad olema nii maaomanike (sh linnaelanike) kui ka uue tegevuse arendaja huvid. Mõistlik on hinnata

ühiselt nii majanduslike, keskkonnalaseid kui ka sotsiaalseid aspekte. Vastase juhul jääb nägemata eri tegurite koosmõju (Phelan jt, 2016).

Keskkonnategurite mõju paremaks kaardistamiseks inimasulate planeerimisel on vaja süstemaatiliselt uurida objektiivseid ja subjektiivseid mõõdikuid, mis iseloomustavad inimese ja keskkonna vahelisi suhteid. Tänapäevaks on leidnud tõendust, et pargid ja muud rohealad, kohalikud poodlemis- ja kogunemiskohad tagavad elanikele ligipääsu teenustele (nt sportimine, sotsiaalne suhtlus, rahu ja vaikus), mis on tähtsad elukvaliteedi tagamisel (Shafer jt, 2000; Van Herzele jt, 2003; Chiesura, 2004; Ardeshiri, 2014; Marans, 2015). Kuna tegemist on üldjuhul maksustamata teenusega, siis on raske selliste objektide väärtust rahaliselt määrata ning seega jäävad need linna planeerimisel tähelepanuta (More jt, 1988; Tyrväinen jt, 2000; Tajima, 2003). Üldjoontes valitseb arenenud riikides linnastamine. Asulates toimub infrastruktuuride pidev arendamine ning uute maade hõivamine (sh ka rohealade arvelt). Seetõttu on linnades üha enam tõusnud probleemina esile eraldatus looduskeskkonnast, mis võib osutada põhjuseks linnaelanike elukvaliteedi langusele (Caldeira, 1996).

Keskkonnateguritega arvestamise vajadust on tunnistanud, kuid seni pole ühtset arusaama, mil moel seda tegema peaks. Kasutatud on erinevaid lähenemisviise, kus ühel juhul võetakse tegurite mõju määramise aluseks kinnisvaraturu hinnad (hedooniline meetod). See meetod on enim kasutatud läänemaades (Jim jt, 2009; Schläpfer jt, 2015; Tapsuwan jt, 2016). Uuema meetodina kasutatakse rahulolu uuringut, mille puhul tuginetakse inimeste subjektiivsetele hinnangutele nende elukvaliteedi kohta (Ardeshiri jt, 2016).

2016.a Iraanis viidi läbi uuringu, mille raames rakendati paralleelselt heodnilist meetodit ning rahulolu uuringut. Selgus, et mõlema meetodi puhul on keskkonna tegurid väga olulised. Järeldati, et mõlemad lähenemisviisid sobivad elukvaliteedi uuringute teostamiseks. Veelgi parem oleks aga teha uuringuid korraga mõlema meetodikaga, kuna need võivad üksteist toetada ja täiendada. Näiteks toob autor välja, et keskkonnateenused, mis kajastuvad rohkem kinnisvaraturu hindades, saab maksustada läbi kinnisvaraga seotud maksuda ning üldisemad teenused, mis on kõrgemalt hinnatud rahulolu uuringu puhul, vajaksid pigem reguleerimist läbi üldise maksusüsteemi. Autorid leidsid, et uuringu tulemustel saaks teha muudatusi poliitilises suunistes ning seeläbi parandada inimeste elukvaliteeti. (Ardeshiri jt, 2016)

1.3. Elanike suhtumine elukohta ning elukoha kiindumus

Inimeste suhtumine uutesse arendustesse nende elukohas sõltuvad paljuski sellest, kui võrd kiindunud nad oma elukohta on. Kiindumuse taset on iseloomustatud sellega, mis hinnagu ta oma elukohale annab ning kui võrd tõrkuvalt ta suhtub elukoha vahetusse (Bonaiuto jt, 2002).

Varasemate uuringute põhjal on järeldatud, et suhtumine elukohta võib sõltuda paljudest teguritest, mis omakorda piirkonniti erinevad. Mõnes uuritud asulas sõltus see linnaosast, inimese huvidest ja hobidest (Bonaiuto jt, 2003). Samuti on leitud, et vanemas eas ning raskemas majanduslikus seisus elanikud on suurema tõenäosusega elukohta rohkem kiindunud (McAndrew, 1998). Soolisest kuuluvusest tulenevaid erinevusi elukoha kiindumuse kujunemise on uuritud ning saadud vastandlikke tulemusi (Cuba jt, 1993; Bonaiuto jt, 1999). Seega võib järeldada, et iga piirkond ning sealne elanikkond on erinevad ning elukoha suhtumise uuringutele tuleb läheneda piirkonnaspetsiifiliselt.

Suhtumise hindamisel on aluseks võetud psühholoogiline SOP mudel (ingl. *sense of place*). See koosneb kolmest osast:

- Koha identiteet ehk inimese kognitiivne suhtumine kohta (ingl. *place identity*), st inimese isiklik suhe kohaga (koha seotus uskumuste, väärtushinnangute ja ideedega) (Proshansky, 1978). Mõistmine, et antud koht omab laiemas pildis väärtust ning õigust eksisteerida.
- Sõltuvus kohast (ingl. *place dependency*), mis käsitleb koha poolt pakutavaid teenuseid või instrumente inimese vajaduste rahuldamiseks (näiteks vaba aja veetmise võimalused) (Stedman, 2002).
- Koha kiindumus (ingl. *place attachment*), mis on isiklik emotsionaalne side piirkonnaga (Altman jt, 1992).

Kuigi erinevate komponentide eristamine võib osutada tihti keeruliseks, tuleb neid siiski käsitleda eraldi. Nende põhjal saab analüüsida piirkonna väärtust ning põhjendada selle tähtsust eri huvigruppide jaoks. 2010. aastal avaldatud uuringus Austraalia roheala kohta tõdeti, et ala tähtsus koha identiteedi osas oli kõrgemalt hinnatud nende inimeste seas, kes on vaadeldavas piirkonnas kauem elanud. Kuigi eelduste kohaselt arvati, et see sõltub ka hinnangut andva inimese elukoha kaugusest objektist, siis selles osas hüpotees kinnitust ei leidnud. Kuna vaadeldavas piirkonnas oli sarnaseid rohealasid vähe, siis ka kaugemal

elavad inimesed tajusid koha identiteedilist väärtust. Sama seos laienes kohast sõltuvuse näitajale, kuna ka piirkonnas lühemat aega elanud inimesed väärtustasid roheala kui puhkekohta. Kokkuvõttes saab neid näitajaid analüüsisid järelda, kuivõrd oluline on vaadeldav koht eri huvigruppidele ning kuidas saaks tagada tulevikus potentsiaalse väärtuse maksimaalse ära kasutamise. (Tapsuwan jt, 2011)

Koht kannab väärtust ka kogukondlikul tasemel, võimaldades inimestel koguneda, pakkudes ühiseid tegevusi, kujundades mainet, suunates tegevusi ning otsuseid (Dietz jt, 2005). See on aga otseselt seotud elanike endi suhtumisega, kuivõrd nad piirkonda väärtustavad.

Ameerika Ühendriikides on hoogustunud savikiltkivi kaevandus. Sellega kaasnevad mõjud piirkonna keskkonnale ning sotsiaalmajanduslikule olukorrale. Kaevandused rajatakse tihti maapiirkondadesse, mille tegevus oli seni suunatud põllumajandusele. Kaevandustegevusega kaasneb muuhulgas inimeste sisseränne, transpordimüra, integratsiooni probleemid ning võimalik põhjavee reostumise oht. Teisest küljest saab asula maksude näol majanduslikku kasu. Ühiskonnas esineb nii uute kaevanduste arendamise poolehoidjaid kui ka ägedaid vastaseid. Põhja Dakota osariigis teostati uuring, eesmärgiga selgitada välja, missugune on piirkonna elanike suhtumine uutesse kaevandustesse ning milliste väärtushinnangutega need seotud on. Selgus, et elanikud lähtusid hinnangute andmisel enim ühtsustunde, sotsiaalse kindluse ning turvalisuse huvidest. Keskkonnareostuse teemasid, mida on sellelaadse tegevuse puhul laialdaselt meedias arutatud, küsitletud elanikkond esile ei tõstnud. Autorid andsid arendajatele ning kohalikele võimukandjatele soovitusi, et uute tegevuste kavandamisel tuleb turvatunde tõstmiseks investeerida avalikke teenuseid pakkuvatesse asutustesse, luua ning innustada sotsiaalseid tugigruppe ning ühtekuuluvustunde süvendamiseks viia ellu integratsiooniprogramme. (Fernando jt, 2016)

2015.a avalikustati uuring, mille raames selgitati välja, kas kohaliku võimu esindajad suudavad oma hoiakutega mõjutada piirkonna elanike suhtumist savikiltkivi kaevandamisesse. Küsitlusuuringu käigus selgus, et võimuesindajate seisukohad uute tööstuslike arenduste osas sõltuvad enim piirkonna majanduslikust seisust. See on seletatav asjaoluga, et võimukandjad otsivad võimalusi majandusliku olukorra parandamiseks, mida kaevandused maksutuluna pakuvad. Võimukandjate suhtumine sõltus oluliselt ka potentsiaalse keskkonnamõju avaldumise lähedusest nende elukohale.

Mida lähemal keskkonnariski põhjustav tegevus inimesele on, seda suurema tõenäosusega astub inimese selle vastu võitlema. Samuti kajastus uuringu tulemustest, et paljud võimuesindajad tuginevad oma vastuste põhjendustes teistelt saadud infole ja kogemusele. Nimelt toetuvad nad oma kogukonna vaadetele. Seega on vale väita, et võimukandjad on oma valijate või poolehoidjate arvamuste kujundajateks. Lisaks tuvastati seos, et kõrgema haridustasemega esindajad pooldasid pigem kaevandustegevuse keelustamist. Autorid eeldavad, et haritud isikud valdavad enam infot kaalutletud otsuste tegemiseks. (Crowe jt, 2015)

Brasiilias 2012.a teostatud uuringu tulemusel leiti, et keskkonnateadlikkust mõjutab oluliselt haridustase. Seejuures tuvastati, et oluline on just keskharidus. Kõrghariduse lisandväärtust selles osas ei tuvastatud. Samuti ei esinenud Brasiilia elanike seas seost keskkonnateadlikkuse ja sissetule vahel. (Aklin jt, 2013)

Just noorem põlvkond omab enim potentsiaalset mõjuvõimu keskkonnaolude parandmiseks, kuna nad on keskkonnateadlikumad võrreldes vanema generatsiooniga, neil on rohkem aega oma hoiakute ja soovide eest seista ning neid ellu viia ning nad saavad mõjutada oma perekonda ning muid lähedasi ja tuttavaid. (Caruana jt, 2003)

Tänaseks teostatud uuringud näitavad, et noorte keskkonnahoiakute kujunemist mõjutavad paljuski nende vanemad ja õpetajad (Chen jt, 2003; Pratt jt, 2003). Lisaks on täheldatud sarnast suhtumist noortegruppide sees. Seega avaldavad noortele ilmset mõju ka nende sõbrad ja grupikaaslased (Ryan, 2000). Tänapäeval toimub noortevaheline suhtlus igapäevaselt läbi sotsiaalmeedia. Keskkonnaga seotud temade kajastamine erinevates sotsiaalmeedia kanalites avaldab samuti mõju noorte hoiakute kujundamisel (Good, 2006; Lee, 2011).

Hong Kongis teostati uuring, mille eesmärk oli välja selgitama, mis motiveerib noori keskkonnateemadel kaasa rääkida. Jõuti järeldusele, et kokkupuude keskkonnateemadega läbi sotsiaalmeedia seostus positiivselt noorte hoiakute ja käitumismustritega. See tõestab taaskord sotsiaalsete suhete tähtsust noorte keskkonnateadlikkuse ja –aktiivsuse kujundamisel. (Lee, 2011)

Eestis peetakse enim tööstusest mõjutatud piirkonnaks Ida-Virumaad. Regiooni kujunemine oli seotud eelkõige Nõukogu Liidu aegse põlevkivitööstuse arendamisega. See on jätnud oma jälje nii maastikule, majandusele kui ka elanikkonna kultuurile. 2015.a

teostati uuring inimeste hoiakute kaardistamiseks ning määramaks, kuidas suhtutakse Ida-Virumaa tööstuslikku pärandisse. 247 vastajat (valimisse kuulusid nii kohalikud kui ka mittekohalikud) andsid oma hinnangu regiooni enim mõjutavate keskkonna ja sotsiaalmajanduslike tegurite osas ning esitasid arvamuse tööstusliku pärandi kasutuse võimalikusest. Küsitluse tulemusel tõdeti, et piirkonna esmatähtsaks mureks on inimeste pädevusele vastavate töökohtade puudumine (toodi esile 46% vastanu poolt), keelebarjäär (vajadus venekeelse elanikkonna integreerimiseks). Sotsiaalsed ning keskkonna probleemid jagasid prioriteetsuselt kolmandat kohta. Mõlemal juhu märkisid muret ligi 24% vastanutest. Keskkonna kvaliteedi halba seisut ei peetud kõige tähtsamaks, kuna võrreldes aastakümnetetaguse ajaga, on valdkonnas näha olulisi paranemise trendi. Kokkuvõttes järeldati, et kohalike elanike seisukohalt peaks tööstuslik tegevus piirkonnas jätkuma, sest see tagab olemasolevad töökohad ning avalike teenuste kättesaadavuse elanikele. (Metsaots jt, 2015)

2012.a teostati uuring eesmärgiga selgitada välja, kuidas kujuneb Eesti noortel side elukohaga. Samuti analüüsiti, millist mõju avaldab kodukoht noortele. Uurimisobjektiks oli Järva-Jaani asula, mida iseloomustab põhiliselt põllumajanduslik tegevus ning elanikkonna hõre asustus. Rahvaarv on viimaste aastakümnete jooksul piirkonnas pidevalt vähenenud. Mitmekülgse andmeanalüüsi käigus selgus, et asulas on välja kujunenud kindlad vaba aja veetmise kohad, mis annavad elanike igapäeva elule palju juurde ning tekitavad ühtekuuluvustunde. Noorte väljarände põhjuseks suurematesse linnadesse on paremad hariduse omandamise võimalused ja tuttavate kogemus. Piirkonnast lahkunud noored innustavad oma eeskujuga ka teisi linnaelu proovima (Trell jt, 2012). Samas on noortel ka pärast elukohavahetust jäänud side piirkonnaga, mida saab seostada eelkõige kogukonna ühtekuuluvustundega.

Tartu linn on alates 1998.a iga viie aasta tagant teostanud linnavalitsuse tellimisel ülelinnalist regionaaluurimist, mis hõlmab elanike küsitlust. Eesmärgiks on saada teavet rahulolu kohta linnaoludega. Sealhulgas uuritakse elukoha kvaliteeti. Käesoleva magistr töö koostamise hetkeks on viimane uuring "Tartu ja tartlased 2013" avaldatud 2013.a. Töö hõlmab valimit 1500 elanikust. Tulemusi kasutatakse Tartu linnavalitsuse poolt arengukavade ja planeeringute koostamisel. 2013.a tulemustest kajastus, et tartlaste meelest on tegemist hea ja turvalise elu- ja töökeskkonnaga, kus arvestatakse nii laste, noorte kui ka vanemaaliste huvidega. Ligi 92% vastanutest hindas linna üldist elukoha kvaliteeti rahuldavaks. Probleemina toodi esile erialase töö saamise puudulike võimalusi,

millega jäid vastanutest rahule vaid 36%. Samuti olid vastajad neutraalsel seisukohal (ei rahul ega mitterahul) võimalustega osaleda linna arengusuundade määramisel. Perioodiliste uuringute abil saab järeldada, et võrreldes varasemaga on elanike rahulolu kasvanud ning seega linnavalitsuse tegevus on olnud tulemuslik. (Cumulus Consulting OÜ, 2013)

2. Materjal ja metoodika

2.1. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ning Tartu linna kirjeldus

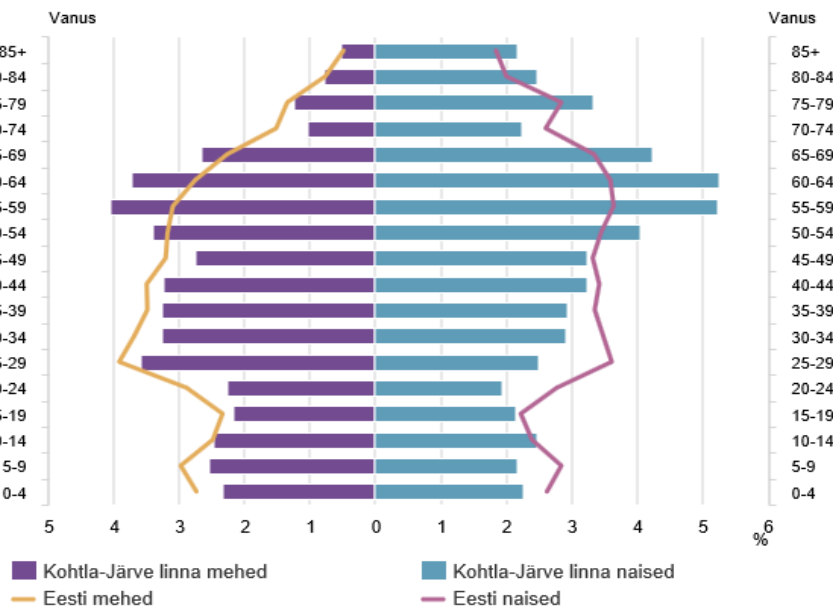
Töö üheks uurimisobjektiks on Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkond. Nimetatud asulaid käsitletakse ühtse piirkonnana, kuna tegemist on tihedalt seotud linnadega. Jõhvi paikneb kahe Kohtla-Järve linnaosa vahel. Ühist käsitlust on kasutatud ka piirkonna jätkusuutliku arengu strateegia koostamisel perioodiks 2015-2020. Kohtla-Järve ja Jõhvi piirkond asub Kirde-Eestis Ida-Viru maakonnas. Piirkonna moodustavad Jõhvi vald, Kohtla-Järve linn, Kohtla vald, Kohtla-Nõmme vald ja Toila vald. Ala piirneb põhjast Soome lahe, lõunast Alutaguse metsa- ja rabaaladega, idast Sillamäe linna ning metsa ja karjäärivööndiga ning läänest Kiviõli-Lüganuse piirkonnaga (Jõhvi ja Kohtla-Järve ..., 2015). Ida-Virumaa majanduslikku ning kultuurilist ilmet on kujundanud Nõukogude Liidu ajal piirkonnas aset leidnud põlevkivitööstuse arendus. Sellest tulenevalt on tegemist Eestis ühe enim tööstusest mõjutatud piirkonnaga. Tänapäevani tegutseb seal üks riigi suurimaid tööstusettevõtteid. 2013. a tootis piirkonnas tegutsev Viru Keemia Grupp ligi 60% Eestis toodetud põlevkiviõlist (Rell jt, 2014).

Teine uurimisobjekt on Tartu linn, mis asub Lõuna-Eestis ning on maakonna keskuseks. Linna ilme kujundavad Emajõgi, mis jagab asula kaheks osaks, ning vanemad linna osad, mis kujunesid jõe ja kaubateede äärde. Nendest eemale jäävad uuemad linnaosad. Linn piirneb Tartu, Luunja, Ülenurme ja Tähtvere valdadega. Tartu on enim tuntud Eesti traditsioonilise intellektuaalse elu keskusena ning seda tunnustatakse kui ülikooli- ning tudenglinna. Tähtsal kohal on siiski ka tööstus. Piirkonnas tegutsevate tööstusharude nimekiri on väga mitmekülgne. Sealhulgas on esindatud metallurgia, mööbli- ning joogitööstus. (Statistikaamet, 2017)

2.1.1. Demograafiline olukord

Statistikaameti andmetel Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna rahvaarv 01.01.16 seisuga on 52 533 inimest, millest suurem osa elab Kohtla-Järve linnas. Seega on järgnevalt kasutusel Kohtla-Järve linna rahvastiku püramiid, mis ühtib kogu maakonnas valitseva olukorraga. Rahvatikupüramiidist (vt joonis 2) nähtub, et linna elanikkond on vananev. Kõige suurem osakaal (ligikaudu 10%) on 55-64 aastastel elanikel. Noori vanuses kuni 25 aastat on piirkonnas registreeritud kokku ligi 40%. Üldisest püramiidi kujust võib

järeldada, et noorte osakaalu vähenemine on aset leidnud pika aja jooksul, kuna rahvastikupüramiid pigem laieneb ülesse.

Joonis 2. Kohtla-Järve linna rahvastikupüramiid seisuga 01.01.16 (Statistikaamet, 2017)

Tartu linna elanikkonna moodustavad 01.01.16 seisuga 93 687 inimest (Statistikaamet, 2017). Linna iseloomustav rahvastikupüramiid (vt joonis 3) näitab, et suurema osakaaluga on elanikud vanuses 25-34 aastat. Kõige väiksem osakaal on 10-19 aastastel noortel. Küll aga on näha alla 10 aasta vanuste osakaalu näol juurdekasvu trendi.

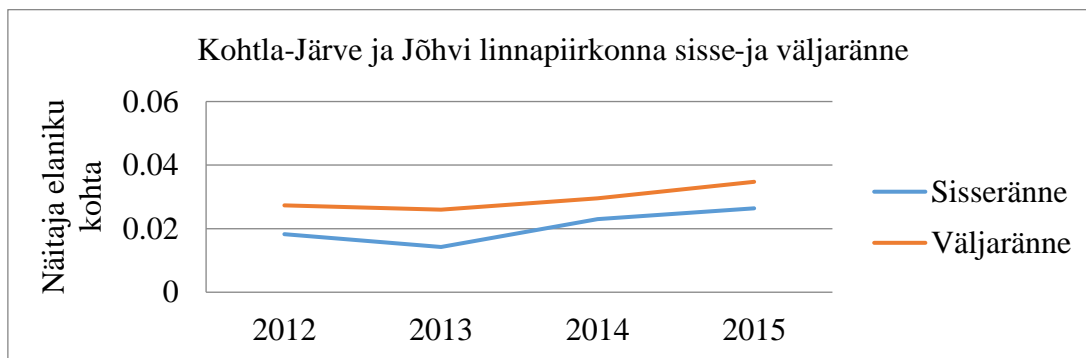

Joonis 3. Tartu linna rahvastikupüramiid seisuga 01.01.16 (Statistikaamet, 2017)

Võrreldes Kohtla-Järvega on Tartu rahvastikupüramiid pigem laienev allapoole, mis tähendab, et noorte juurdekasv on positiivne. Kohtla-Järve linnapiirkonna puhul võib järeldada, et lähima 20 aasta jooksul, mil praegu 55-74 aastased jõuavad pensioniikka, hakkab valitsema töøjõu ning maksujõu puudus. Tartu puhul jääb probleem kaugemasse tulevikku ning kohalike noorte puudumist võib leevendada tudengite sisseränne Tartusse kui ülikoolilinna.

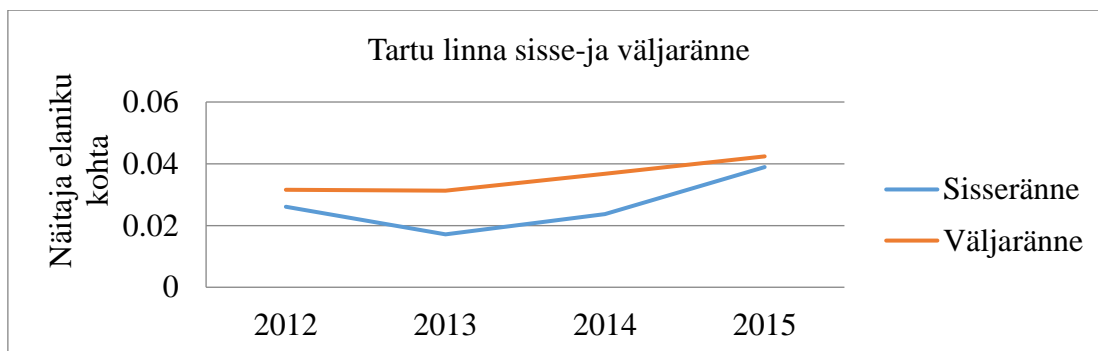
Statistikaameti andmetel koostatud rahvastikupüramiididele on kantud ka Eesti kodakondsusega meeste ja naiste osakaal (vt joonis 2 ja 3). Tartu puhul on ühtib see näitaja üldjoontes linnaelanike jaotusega. Kohtla-Järve puhul on aga tuvastatav Eesti kodakondsusest inimeste väiksem osakaal 50-69 aastaste vanusegrupis. See asjaolu näitab, et Nõukogude Liidu perioodil toimus piirkonda ulatuslik mitte-eestlaste sisseränne, mis oli ka rahvaarvu hüppelise kasvu põhjuseks.

Hindamaks sisse- ja väljarännet aastatel 2012-2015 on kasutatud tegurit, mis iseloomustab, kui suur on sisse- või väljarännanute arv ühe elaniku kohta. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul (vt joonis 4) ületab väljaränne sisserännet. Nii väljarände kui ka sisserände puhul on näha kasvutrende, st näitajad kasvavad paralleelselt.

Joonis 4. Sisse- või väljarännanute arv ühe elaniku kohta Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonnas 2012-2015.a (Statistikaamet, 2017)

Tartu linna puhul (vt joonis 5) ületab väljaränne samuti sisserännet ning mõlemad näitajad on kasvutrendis. Küll aga on selgelt näha, et sisserände kasv toimub palju kiiremini. Sarnase trendi jätkumisel võib eeldada, et üldine rändebilanss muutub paari aastaga Tartus positiivseks.

Joonis 5. Sisse- või väljarännanute arv ühe elaniku kohta Tartu linnas 2012-2015.a (Statistikaamet, 2017)

2.1.2. Sotsiaalmajanduslikud näitajad

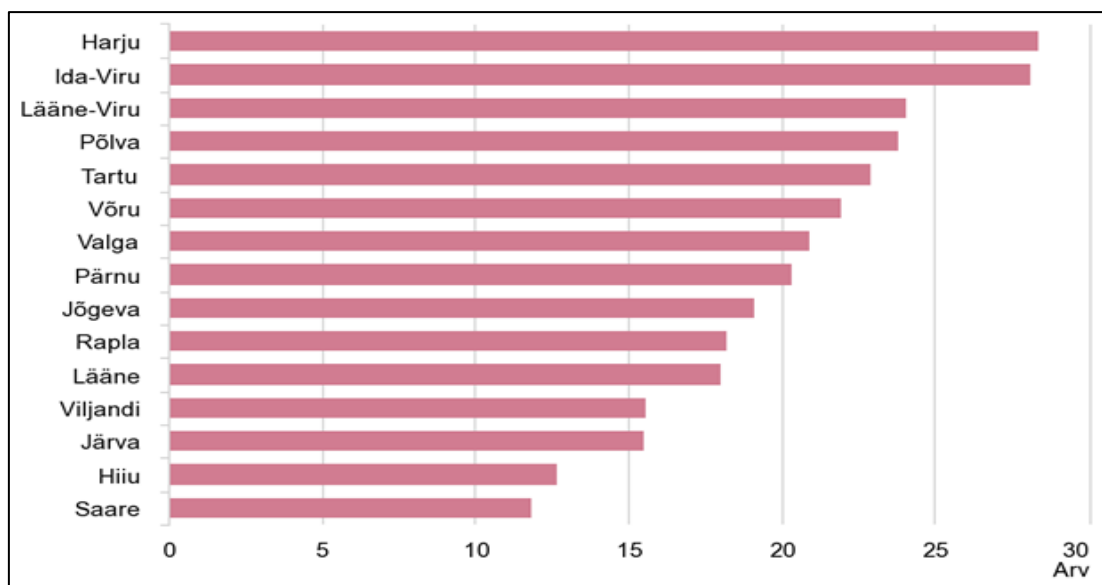
Elanike vanuselise jaotuse ning väljarände põhjal võib teha järeldusi piirkonna kui elukoha atraktiivsusest. Täpsemate väljarände põhjuste tuvastamiseks on asjakohane vaadata ka muid sotsiaalmajanduslikke näitajaid. Tabelis 1 toodud võrdlusest on näha, et mõlema piirkonna puhul on ülalpeetavate määr samal tasemel. Ühine on ka asjaolu, et põhitegevuste kulud ja investeeringud ületavad tulusid. Küll aga eristab Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonda Tartu linnast pea kaks korda kõrgem toimetulekutoetuste tase ühe elaniku kohta. Seega on Kohtla-Järve ja Jõhvi piirkonnas rohkem inimesi, kes vajavad toimetulekuks toetust. Ka töötuse tase on Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonnas üle kahe korra kõrgem, mis on otseselt seotud makstavate toimetulekutoetuste hulgaga. Keskmine makstav töötasu oli 2015.a seisuga Tartus kõrgem. Samuti ka õpilaste arv elaniku kohta. Siinkohal tekib selge seos varasemalt kirjeldatud rahvastiku vanuselise jaotusega linnas, mis näitas, et võrreldes Kohtla-Järve piirkonnaga on noori Tartus rohkem.

Tabel 1. Tartu linna ning Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna näitajate võrdlus (Statistikaamet, 2017)

Näitaja	Kohtla-Järve ja Jõhvi	Tartu linna
Ülalpeetavate määr elaniku kohta*	0,001	0,001
põhitegevuse tulud elaniku kohta**	0,983	1,254
põhitegevuse kulud ja investeeringud elaniku kohta**	1,147	1,429
toimetulekutoetused elaniku kohta**	22,226	12,453
registreeritud töötuid elaniku kohta*	0,039	0,017
palgatöötaja kuukeskmise brutopalk**	895,996	1031,650
õpilaste arv elaniku kohta**	0,100	0,138

* andmed 01.01.16 seisuga ; ** andmed 01.01.15 seisuga

Elukoha valikul omab tõenäoliselt tähtsust ka kodukoha turvatunne. Kuritegevuse taseme iseloomustamiseks on joonisel 6 toodud kuritegude arv elaniku kohta 2015. aastal. Statistikaameti andmetel sooritati Ida-Virumaal vaadeldaval perioodil elaniku kohta ligi 27 registreeritud kuritegu. Maakondade võrdluses on Ida-Virumaa pärast Harjumaad kõrgeima kuritegevusega tasemega. Tartumaa puhul jäi sama näitaja tasemele 23 ning maakonna võrdluses viiendale kohale.

Joonis 6. Registreeritud kuritegevus 1000 inimese kohta 2015.a (Statistikaamet, 2017)

2.1.3. Keskkonna näitajad

Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonnas ning Tartu linnas toimub aktiivne inimtegevus, millega kaasneb vältimatult keskkonnamõju. See võib olla kahjulik inimese vaimsele ning füüsilisele tervisele ning mõjutada seega elukvaliteeti.

2012. aastal teostati uuring, mille raames määrati Eesti linnades eri saasteainete (NO_2 , CO , SO_2 , tahked osakesed, raskmetallid, polütsüklilised aromaatsed süsivesinikud ehk PAH, H_2S) ning müra tasemeid atmosfääriõhus. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnaõhus fikseeriti eriti peente osakeste ehk $\text{PM}_{2.5}$ (tahked osakesed suurusega kuni $2,5 \mu\text{m}$) kõrgemad tasemed (tunnikeskmised tasemed ületasid aastakeskmist sihtväärtust). Kohtla-Järve puhul tuvastati plii ja PAH kõrged tasemed. Plii allikaks eeldati olevat auto heitgaasid ning PAH allikaks kohaliku elektrienergia tööstuse ja ülekütmise. Jõhvis fikseeritud nikli ja bensopüreeni (kuulub PAH-ide hulka) sihtväärtuste tinglik ületus. Tegemist on tingliku ületusega, kuna nädalase mõõtmeperioodi tulemusi võrreldi aastakeskmise

normväärtusega. Kõrgeid tasemeid seostati tööstuse ning olmeküttega. Muude saasteainete ja müra osas jäid näitajad piirkonnas lubatud vahemikku. Tartu puhul esinesid, sarnaselt Jõhvi ja Kohtla-Järve tulemustega, eriti peente osakeste ning nikli ja bensopüreeeni kõrgemad tasemed. Uuringust järeldatakse, et tööstusest tulenev õhusaaste on riiklikul tasemel reguleeritud, küll aga puudub otsene regulatsioon liikluse ja olemkütte osas. (EKUK, 2013)

Eriti peenikeste osakeste esinemine atmosfääriõhus võib mõjutada inimeste tervist ning põhjustada varasemat surma. Kõige väiksemad osakesed (kuni 0,1 µm) on suuruselt võrreldavad viirusega ning võivad tungida otse vereringesse. Viie Eesti suurima linna uurimisel tuvastati, et maksimaalne eluea vähenemine seoses eriti peente osakeste esinemisega atmosfääriõhus leiab aset Tartus ja Tallinnas. Seal ulatus maksimaalne eluea kadu 1,1 aastani, samas kui kõigi linnade keskmine tulemus oli 0,63 aastat. Siinkohal tuleb aga märkida, et linnaosade lõikes see erineb. Kohtla-Järve puhul oli tervisemõju võrreldes suuremate linnadega (Tallinn, Tartu, Pärnu) väiksem. Autor toob välja, et Ida-Virumaal on võrreldes teiste linnadega üldiselt tervisenäitajad halvemad. Selle pühjuseid võib aga tuua mitmei: üldine negatiivsest tervisekäitumisest (sh alkoholi tarbimine, suitsetamine), sotsiaalmajanduslikud olud, kahjustav töökeskkond ning ka 10-20 aastatagune tööstuse saaste (lendtuhasaaste), mis praeguseks hetkeks on likvideeritud, kuid omab nõ tagantjargi mõju vanemate inimeste tervisele. (Orru jt, 2010)

Lisaks otsesele tervisemõjule võib ohutul tasemel saasteainete sisaldus atmosfääriõhus tekitada ebameeldivat lõhna, mis inimesi häirib. Kohtla-Järve puhul on teema aktuaalne, kuna elanikud esitavad sellekohaseid kaebusi. 2016.a teostatud uuringu tulemusena järeldati, et Kohtla-Järve linnapiirkonnas on vesiniksulfiidi tasemed oluliselt langenud. Just seda ainet peetakse piirkonnas põhiliseks lõhnahäiringu tekitajaks. Teisest küljest toodi välja, et lõhnaaine esinemine ületab lubatud normi. (EKUK, 2016)

Ohtu inimtervisele võib põhjustada ka osoon. Nii Tartus kui ka Kohtla-Järve ja Jõhvi piirkonnas on tuvastatud varajaste surmade esinemist maalähedase osooni kõrge taseme tõttu, mis põhjustab hingamisteede ja südame-veresoonkonna haigusi. Osoon pärineb troposfääris toimuvatest keemilistest reaktsioonidest, mille eeldusaineteks on sealhulgas lämmastikdioksiid ja süsivesinik. Osooni esinemine atmosfääriõhus sõltub ka ilmastikutingimustest. Lisaks, kuna linnaõhus esineb palju osooni lagundavaid aineid, siis võib kõrgem sisaldus olla hoopis linnast väljas. (Orru jt, 2016)

Tartus on võrreldes Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonnaga rahvaarv suurem ning seega on olulisemal kohal ka transpordimüra probleem. 2013. aastal koostatud Tartu müra vähendamise tegevuskavast selgub, et töö koostamisele eelnevatel aastatel laekus elanikelt enim kaebusi raudtee, liikluse ning meelelahutusasutustega seotud müra kohta. (Hendrikson&Ko OÜ, 2013)

Põlevkivitööstusest tuleneva tervisemõju hindamiseks teostati ajavahemikul 2014-2015.a vastavasisulisi uuringuid. Kohtla-Järvel puhul tuleneb oluline osa keskkonnareostusest just põlevkiviõli tööstusest. Uuringu tulemusena tõdeti, et Ida-Virumaa keskkonnaseisund on paranenud, kuid siiski võrreldes muu Eestiga on oodatav eluiga madalam (Orru jt, 2015). Kuna piirkonnas on muu Eestiga võrreldes kõrgem suremus õnnetusjuhtumite, mürgituse ning traumade tagajärjel, siis on raske eristada, kumb omab suuremat mõju, kas keskkond või inimeste kõrge riskikäitumine (Orru jt, 2014). Tööstuspiirkonna tervisenäitajate puhul tuleb arvesse võtta lisaks linnaõhule ka töökeskkonna tingimusi, kuna paljud elanikud on ametis tööstusettevõtetes (Idavain jt, 2015). Orru jt 2015. a uuring kinnitas elanikkonna muret oma tervise pärast. Enam kui 10% küsitletud inimestest pidas õhusaastet talumatuks. Kui Tartus peavad ligi 10-15% õhusaastet suureks või väga suureks ohuks enda ja lähedaste tervisele, siis Ida-Virumaal ulatus see näitaja kuni 50%-ni. Autor viitab, et inimeste vastustes ei kajastu nende teadlikkuse ja ootuste tõus keskkonnaseisundile. Faktid kinnitavad, et õhusaaste on tegelikult aastakümnete jooksul vähenenud.

Inimtegevus avaldab mõju ka joogiveele, mis on elukvaliteedi hindamisel oluline. Kuna tänapäeval on linnapiirkondade puhul üldiselt kasutusel ühisveevärk, kus teostatakse pidevalt seiret ning kontrollitakse nõuetele vastavust, siis oht tervisele on minimaalne. Küll aga on risk suurem maapiirkondades, kus inimesed kasutavad vett kaevust. Ida-Virumaal (sh Kohtla-Järve ja Jõhvi piirkond) on ühisveevärgi vesi kvaliteedinõuetele vastav. Erandiks on 2013. a Kohtla-Järve Oru linnaosa veevõrgus avastatud ülenormatiivne benseeni sisaldus. Selles osas on võetud kasutusele leevendusmeetmed ning inimesed reostunud vett jooma ei pea. (Tamm jt, 2015)

2.1.4. Ajalooline väärtus

Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonnas asuvad mitmed vaatamisväärsused. Muuhulgas paiknevad seal ajaloolise väärtusega Kukruse mõis, Järve mõisa varemed ning Jõhvi Mihkli kirik ja muuseum. Regiooni omapäraks on põlevkivi kaevandamise ja töötlemise

pärand, mida tutvustavad Kohtla Kaevanduspark, Kohtla-Järve Põlevkivi muuseum ning vaatajaid meelitavad ka vanad aheraine- ja tuhamäed. Piirkonnas leidub hinnatud looduspaiku nagu Saka-Ontika-Toila pankrannik ja Valaste juga (Kohtla-Järve linn, 2017). Samuti pakuvad puhkevõimalusi Toila mererand, Oru park, sadam ning Toila sanatoorium (Puhka Eestis, 2017). Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonnas on 2017.a aprilli seisuga registreeritud 218 kultuurimälestist (Kultuurimälestiste riiklik register, 2017). Mälestis on kultuurilise väärtusega objekt, mis on võetud vastavalt Muinsuskaitseadusele riikliku kaitse alla, kuna tunnistatakse vajadust säilitada seda tulevastele põlvkondadele (MuKS, 01.07.15).

Tartu on tuntud kui Eesti vaimse elu keskus ning tänapäeval leidub seal rohkem ajaloolistele isikutele pühendatud mälestusmärke. Asula keskmeks olev vanalinn on muinsuskaitseala. Tartu linna turismimagnetiks on kujunenud tudengilinna staatus. Linnas toimub palju üritusi ning asub mitmeid muuseume, mis meelitavad külastajaid kogu Eestist. Sealhulgas asub Tartus Vanemuise teater, Eesti Rahva Muuseum, Eesi Põllumajandusmuuseum, AHHA teaduskeskus. Aktiivseks puhkuseks on olemas Aura veekeskus, Tartu seikluspark. Linnas leidub ajaloolise väärtusega ehitisi ning rohealasi. Samuti paikneb seal Tartu Ülikooli botaanikaaed ja Loodusmuuseum. (Tartu linn, 2017) Kokku on Tartu linnas registreeritud 966 kultuurimälestist (Kultuurimälestiste riiklik register, 2017).

2.2. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ning Tartu linna elukvaliteedi hindamise meetodika

Elukoha elukvaliteedi ning prioriteetsete murekohtade määramiseks viidi käesoleva töö raames läbi küsitlus Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ning Tartu linna elanike seas ajavahemikus 19.04.2017-30.04.2017.

Valim moodustati lumepalli meetodil, mis tähendab, et valiti vastajad ning paluti neil küsimustikku oma tutvuskonnas jagada. Üleskutset küsitluses osalemiseks jagati sotsiaalmeedia portaalis Facebook töö autori tutvavate seas, asjakohastes kommuunides (Ida-Viru sõbrad, K-järve.ee, Märगतud Jõhvis, Tartu linn, Tartu), TTÜ Tartu Kolledži e-mail listis üliõpilaste ja õppejõudude seas ning lisaks paberkandjal ka Kohtla-Järve ja Jõhvi vanemate elanikele. Lumepalli meetodi eelisteks on selle lihtsus ning kiire teostatavus. Samas tekib risk, et küsimustik hakkab levima kitsastes huvigruppides ning

teiste huvigruppide arvamus jääb esitamata (Õunapuu, 2012). Tulemus sõltub fookusgruppi kuuluvate inimeste aktiivsusest ning koostöövalmidusest. Käesolevasse uuringusse üritati kaasata erinevaid huvigruppe. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul oli teada, et oluline osa elanikkonnast on venekeelne, mistõttu tõlgiti küsitlusankeet ka vene keelde (vt lisa 1 ja lisa 2).

Küsitlusankeet koostati ning jagati Google Drive rakendusega. Nimetatud rakenduse puhul on küsimuste esitamise viisid piiratud ning mõne küsimuse puhul tuli selle esitlusviisi soovitusel keerulisem. Paraku muude Internetis leiduvate rakenduste puhul on seatud tasuta kasutajale piirangud (nt piiratud arv küsimusi või vastuse variante), mistõttu neid ei kasutatud. Vastused kanti üle Microsoft Excel tabelitöötlusprogrammi, kus toimus nende töötlemine. Paberandjal saadud vastused lisati käsitsi.

Ankeedi eessõnas selgitatakse, kellele on küsimustik suunatud ning kuidas kogutud vastuseid edaspidi kasutatakse (vt lisa 1 ja 2). Ankeet koosnes kokku 18-st küsimusest. Küsimused 1-7 kogusid infot vastaja sotsiomeetriliste näitajate kohta (vanus, sugu, rahvus, haridustase, tegevusala, täpsem elukohta piirkond ning uurimisobjektis elatud aja pikkus). Nendele küsimustele vastamine oli kohustuslik, kuna eesmärgiks oli analüüsida elukvaliteedile antud hinnangute seost vastajate sotsiomeetriliste näitajatega. Küsimusega nr 8 sooviti saada vastaja hinnangut tema elukohta kvaliteedile 5 palli skaalas. Küsimustega 9-11 sooviti teada, kas elukoht pakub piisavalt vaba aja veetmise võimalusi; kas vastaja tunneb kohaga emotsionaalset sidet; kas piirkond on tema meelest ajaloolise väärtusega. Hinnang tuli anda viie palli skaalas. Nende küsimuste eesmärgiks oli hiljem, SOP (ingl. *sense of place*) mudelile tuginedes, analüüsida, missugust väärtust elukoht eri huvigruppidele kannab. Küsimuses 12 paluti nimetatud kriteeriumitest tuua välja kolm, mis avaldavad enim positiivset mõju elukohta kvaliteedile. Vastajale jäeti võimalus ka tegureid omalt poolt lisada. Küsimuses 13 paluti järjestada nimetatud tegurid vastavalt nende negatiivse mõju olulisusele elukohta kvaliteedi määramisel. Tulemuste töötlemisel korrutati vastanute arv järjekorranumbriga ning sel moel saadi summaarne hinnangu näitaja, mille alusel selgus tegurite prioriteetsus. Kuna järjestuses paluti esimeseks määrata kõige suurema mõjuga tegur, siis mida väiksem oli tulemuste töötlemisel saadud summaarne hinnang, seda olulisema negatiivse mõjuga tegur oli. Vastajale jäeti võimalus loetelu täiendada. Seejärel sooviti teada, kes vastaja meelest saab enim mõjutada elukohta kvaliteeti positiivses suunas ning kas vastaja tunneb, et temal on võimalik kaasa rääkida piirkonna arengusuundade määramisel. Ankeedi viimane küsimus

andis võimaluse kommentaarida küsimustiku metoodikat. See sai lisati paar päeva pärast küsimustiku avalikustamist, kuna laekus vastavasisuline ettepanek.

Usaldusväärse tulemuse saamiseks peab valim arvestama uuritava populatsiooni suurust ning soolist ja vanuselist jaotumist. Käesoleva uuringu eesmärgiks oli 1% elanikkonna kaasamine, mis tähendab Kohtla-Järve ja Jõhvi elanikkonna puhul 525 ning Tartu linna puhul 936 vastajat. Vastanute vanuseline jaotus peaks sarnanema joonistel 2 ja 3 esitatud rahvastikupüramiidiga. Magistritöö mahtu ning ressursse arvestades on keeruline saada esinduslikku valimit ning seda arvestati ka tulemusi analüüses.

3. Tulemused

3.1. Valimi kirjeldus

Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul laekus kokku 412 vastust. Ülevaade Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna küsimustiku valimi sotsiomeetristest näitajatest on koondatud tabelisse 2. Kõige rohkem oli vastanute seas 21-30 aasta vanuseid inimesi, moodustades ligi 38% valimist. Soolise jaotuse puhul jäid ülekaalu naissoo esindajad, kes moodustasid 77% valimist. Rahvuselt jaotus valimi osakaal eesti ja muu rahvuse esindajate vahel ligikaudu võrdselt. Eesti rahvuse esindajaid oli 49%, vene rahvuse esindajaid 47% ning muu rahvuse esindajaid 4%. Ligi pooled vastanutest olid kõrgharidusega (sh lõpetamata). Tegevusalalt oli enamus vastanutest töötavad ja/või õppivad isikud (85%). Samas olid esindatud ka töötud (5%), pensionärid (5%) ja muu tegevusega hõivatud inimesed (6%). Viimasel juhul on põhiliselt tegemist lapsehoolduspuhkusel olevate isikutega. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul oli 93% vastanutest elanud piirkonnas üle 3 aasta ning 84% üle 10 aasta.

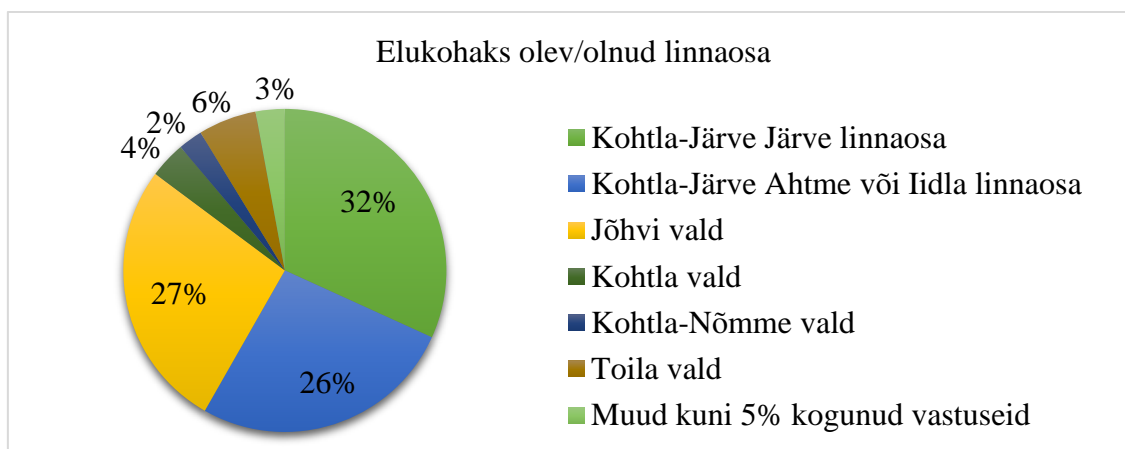
Tartu linnaga seotud küsimustiku osas laekus kokku 103 vastust. Ülevaade Tartu linna küsimustiku valimi sotsiomeetristest näitajatest on koondatud tabelisse 2. Valdav enamus vastanutest olid noored vanuses kuni 31 aastat, moodustades 83% valimist. Vastanutest 73% olid naissoos. Peaaegu kõik vastajad (97%) olid rahvuselt eestlased. Haridustaseme poolest oli suurem osa (87%) kõrgharidusega (sh ka lõpetamata). Oma tegevusala poolest olid enamus vastajaist töötavad ja/või õppivad. Muu tegevusala esindajaid (nt pensionärid ja töötud) oli kokku vaid ligi 8%. Ligi 36% vastanutest on elanud linnas üle 3 aasta.

Tabel 2. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ning Tartu linna küsimustiku valimi sotsiomeetristised näitajad

	KOHTLA-JÄRVE JA JÕHVI LINNAPIIRKONNA VALIM	TARTU LINNA VALIM
Näitaja	Vastanute %	Vastanute %
Vanus		
...-20	7,28	14,9
21-30	37,62	68,3
31-40	23,06	6,9
41-50	17,72	5,0
51-...	14,32	5,0

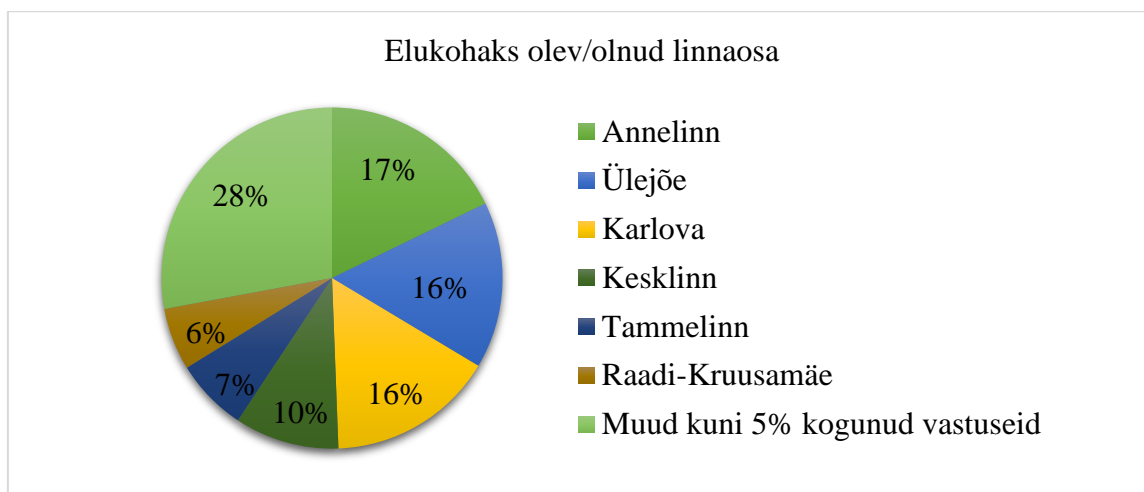
	KOHTLA-JÄRVE JA JÕHVI LINNAPIIRKONNA VALIM	TARTU LINNA VALIM
Näitaja	Vastanute %	Vastanute %
Sugu		
Mees	23,30	26,7
Naine	76,70	73,3
Rahvus		
Eesti	49,03	97,0
Vene	46,84	3,0
Muu	4,13	0,0
Haridustase		
Kõrgharidus	50,49	87,1
Keskharidus	16,50	9,9
Keskeriharidus	28,40	3,0
Põhiharidus	4,61	0,0
Tegevusala		
Töötan	62,62	38,6
Õpin	8,01	22,8
Töötan ja õpi	13,83	30,7
Ei tööta ja ei õpi	4,61	2,0
Pensionil	4,85	0,0
Muu	6,07	5,9
Piirkonnas elatud aastad		
kuni 1	1,70	5,9
1 kuni 3	4,85	25,7
3 kuni 10	9,22	35,6
10 või enam	84,22	32,7

Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna vastanute seas oli kõige rohkem Kohtla-Järve Järve linnaosa (32%), Jõhvi valla (27%) ning Kohtla-Järve Ahtme ja Iidla linnaosa elanikke (26%) (vt joonis 7).

Joonis 7. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna küsimustiku vastanute jaotus linnaosade/piirkondade vahel

Tartu linna vastanute elukoha jaotus linnaosade vahel oli mitmekesine, kuid rohkem oli Annelinn (17,8%), Ülejõe (16%) ja Karova (16%) linnaosa elanikke (vt joonis 8).

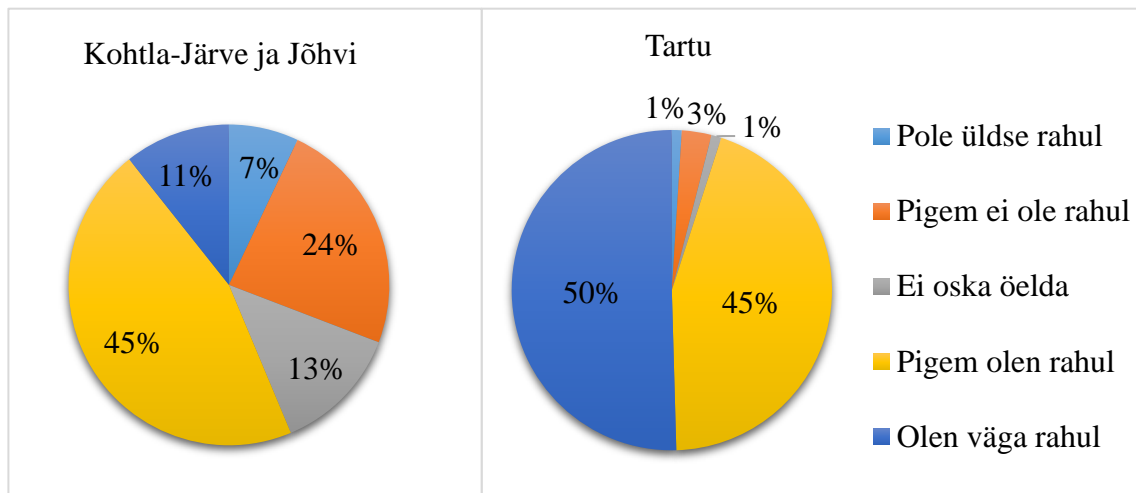

Joonis 8. Tartu linna küsimustiku vastanute jaotus linnaosade vahel

3.2. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ning Tartu linna elanikkonna hinnang elukoha kvaliteedile

Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul hindas ligi 56% vastanutest oma elukoha kvaliteeti rahuldavaks või pigem rahuldavaks. Samas ligi 31% väljendasid selles osas rahulolematust, märkides vastuseks, et pole üldse rahul või pigem ei ole rahul. Täpsem jaotus on esitatud joonisel 9. Elukohaga rahul või pigem rahul olid rohkem Jõhvi elanikud. Üldse mitte rahul või pigem mitte rahul olid aga enamjaolt Kohtla-Järve Järve linnaosa elanikud. Elukohaga väga rahul olevate vastanute seas oli rohkem eesti rahvusest isikuid (68%). Samuti olid ligi 40% väga rahul olevatest Jõhvi valla elanikud. Elukohaga üldse mitte rahul olevate isikute hulgas olid aga ligi pooled Kohtla-Järve linna Ahtme ja Iidla linnaosa elanikud.

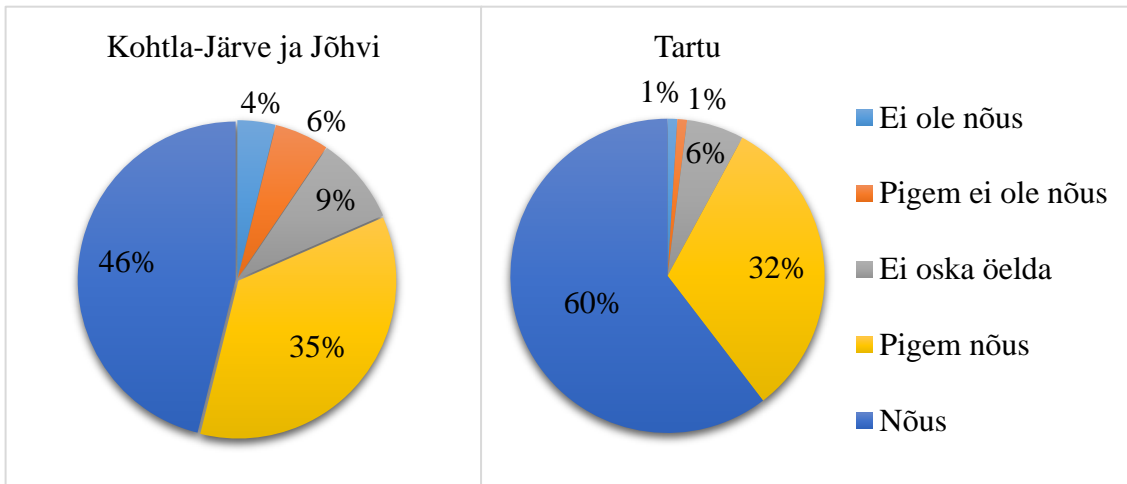
Tartu linna puhul hindas 95% vastanutest oma elukoha kvaliteeti rahuldavaks või pigem rahuldavaks (vt joonis 9). Rahulolematust väljendas 4% vastanutest. Vaid üks vastaja märkis, et ta pole üldse rahul. Tegemist oli noore inimesega, kes on alla aasta elanud Ropka linnaosas.

Joonis 9. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna (vasakul) ning Tartu linna (paremal) vastanute hinnang rahulolule elukoha kvaliteediga

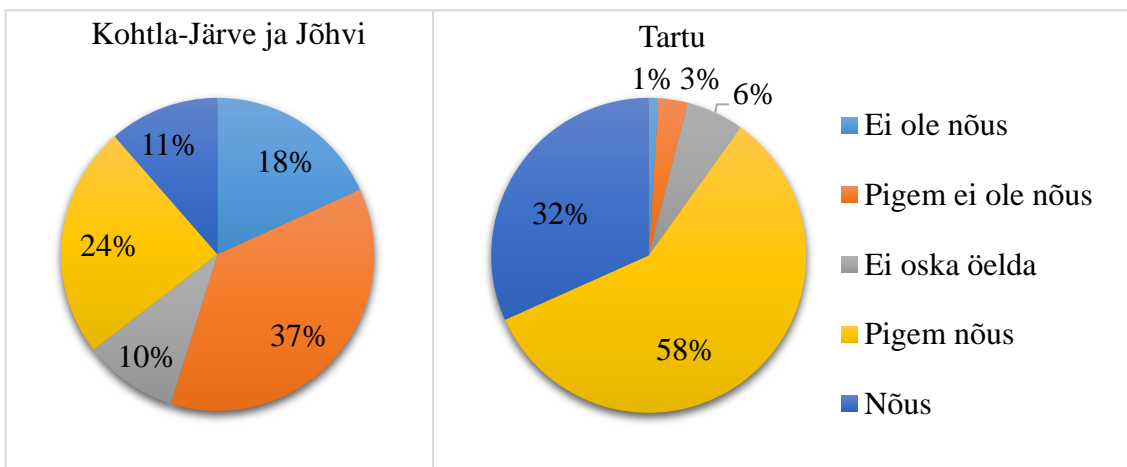
Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna elanikest ligi 81% olid arvamisel, et piirkond või selle osa omab ajaloolist väärtust, mida tuleb säilitada järgnevatele põlvkondadele (vt joonis 10). See tähendab, et piirkonnas on arhitektuuri, parke, pinnavorme või mistahes muid objekte, mis on seotud rahvuse või piirkonna kultuurilise arenguga, ning vastaja peab vajalikuks seda säilitada. Täielikult nõustus selle väitega 46% ning pigem nõustub 35%. Üldse polnud selle väitega nõus 4% vastanutest. Kindlamat seisukohta, st täiesti nõus/ei ole üldse nõus, esitasid rohkem mitte eesti rahvusest inimesed. Mõlemal juhul oli nende osakaal nimetatud vastusevariandi valinutest 60%. Võrdluseks üldise rahuolu hinnanguga, mis anti küsimustikus eelnevalt, selgus, et vastajad, kes tajusid piirkonnas ajaloolist väärtust, hindasid suurema tõenäosusega oma rahulolu elukohaga kõrgemalt. Nimelt 65% nendest, kes vastasid, et on nõus, et piirkonnal on ajalooline väärtus, hindasid oma elukoha kvaliteeti rahuldavaks või pigem rahuldavaks.

Tartu linna puhul olid 92% vastanutest nõus või pigem nõus (vt joonis 10), et piirkond või selle osa omab ajaloolist väärtust ning vajab säilitamist järgnevatele põlvkondadele. Väitega ei olnud nõus vaid üks vastaja, kes on elanud üle kolme aasta Karlova piirkonnas ning on oma elukoha kvaliteediga üldiselt pigem rahul.

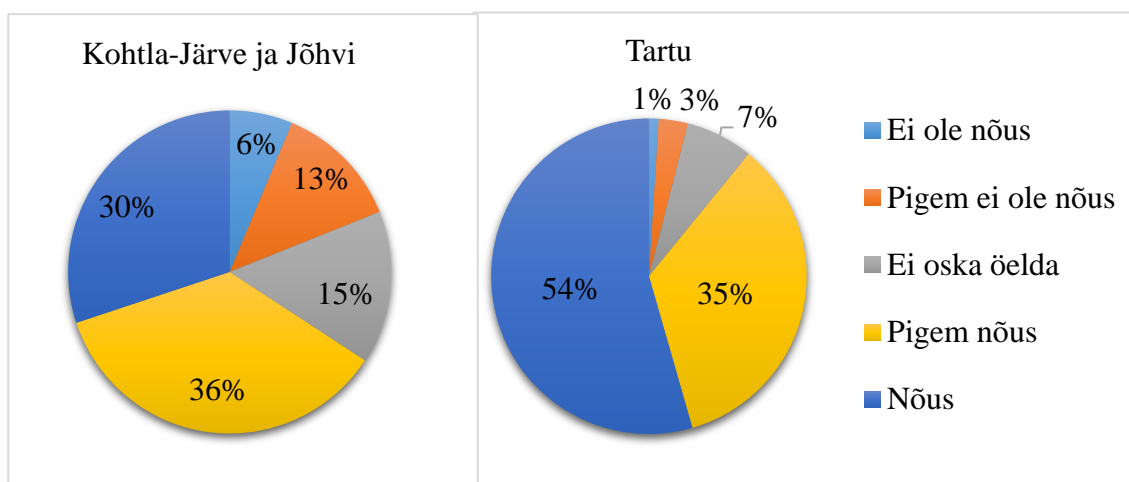
Joonis 10. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna (vasakul) ning Tartu linna (paremal) elanike nõusoleks väitega, et elukoha piirkond omab ajaloolist väärtust ning vajab säilitamist tulevastele põlvkondadele

Kohta-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul olid ligi 11% vastanutest nõus ning 24% pigem nõus, et piirkond pakub neile piisavalt vaba aja veetmise võimalusi (näiteks pakub park võimalusi sportimiseks, veekogu ujumiseks ning päevitamiseks, lõkke-ja piknikuplats võimaldab veeta aega sõpradega, laululava ja kultuurimaja pakuvad võimalust kultuuriürituste korraldamiseks). Samas 37% vastanutest märkisid, et pigem ei ole selle väitega nõus, ning 18% polnud üldse nõus (vt joonis 11). Vaba aja veetmise võimaluste olemasolu piisavaks pidanute seas oli enamuse (55%) kõrgharidusega (sh lõpetamata). Sarnaselt eelneva küsimusega nähtus ka siinkohal, et positiivse vastuse andnud inimesed hindasid suurema tõenäosusega paremini ka üldist elukoha kvaliteeti. Tartu linna puhul oli 32% vastanutest nõus ning 58% pigem nõus, et piirkond pakub neile piisavalt võimalusi vaba aja veetmiseks. Väitega polnud nõus vaid 1 inimene.

Joonis 11. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna (vasakul) ja Tartu linna (paremal) elanike nõusolek väitega, et elukoha piirkond pakub piisavalt võimalusi vaba aja veetmiseks

Kohtla-Järve ja Jõhvi elanikest oli 30% nõus ning 36% pigem nõus, et nad tajuvad piirkonnaga emotsionaalset sidet (st piirkonnas viibimine tekitab neis hea tunde, tuletab meelde lapsepõlve mälestusi, sõprussuhteid ja suguvõsa) (vt joonis 12). Samas 6% polnud toodud väitega nõus ning 13% pigem ei olnud nõus. Enim olid väitega nõus Ahtme ja Iidla (28% nõusolekut väljendanud vastanutest) ning Järve linnaosade elanikud (28% nõusolekut väljendanud vastanutest). Samas üle poole vastanutest, kes ei tajunud enda puhul emotsionaalset sidet, olid elukohalt Järve linnaosa elanikud. Sarnaselt eelneva kahe küsimusega nähtus ka siinkohal, et positiivse vastuse andnud inimesed hindasid suurema tõenäosusega paremini ka üldist elukoha kvaliteeti. Tartu linna küsitluses osalenud inimestest nõustus 54% ning pigem nõustus 35% väitega, et neil on piirkonnaga positiivne emotsionaalne side. Vaid 1 inimene polnud väitega nõus.

Joonis 12. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna (vasakul) ja Tartu linna (paremal) elanike nõusolek väitega, et neil on piirkonnaga positiivne emotsionaalne side

Ankeetküsitluses paluti vastajatel valida etteantud loetelust kolm tegurit, mis avaldavad piirkonna elukoha kvaliteedile positiivselt mõju. Kohtla-järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul toodi enim esile olemasolevate vaba aja veetmise võimaluste (19% vastanutest) ning linna kujunduse mõju (18% vastanutest) (vt tabel 3). Kolmandaks osutus valituks tööhõive ja palgataseme tegur (16% vastanutest). Muud tegurid (valitsev sotsiaalne olukord, keskkonnaseisund, linna maine, ühtekuuluvustunne ning muud nimetamata tegurid) said kõik kuni 12% häältest. Ankeet võimaldas soovi korral märkida ka vähem kui 3 vastusevarianti ning seda võimalust vastajad ka kasutasid.

Tartu linna puhul tõid elanikud positiivsete teguritena esile eelkõige vaba aja veetmise võimaluste olemasolu (69% vastanutest), linna kujunduse (66% vastanutest) ning linna maine (52% vastanutest) (vt tabel 3). Samas ka keskkonnaseisundi märkis 50%

vastanutest olulise positiivse mõjuga teguriks. Võrreldes Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonnaga märkisid vastajad sagedamini positiivse mõjuga tegureid.

Tabel 3. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ning Tartu linna elukoha kvaliteeti mõjutavate tegurite prioriteetsus vastavalt positiivse mõju olulisusele

Tegur	Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkond		Tartu linn	
	Järjestus vastavalt kogutud häältele	Teguri valinud vastanute %	Järjestus vastavalt kogutud häältele	Teguri valinud vastanute %
Tööhõive ja palgatase	3	16	6	25
Sotsiaalne olukord	4	11	5	32
Linna kujundus	2	18	2	66
Vaba aja veetmise võimaluste olemasolu	1	19	1	69
Ühtekuuluvustunne	6	9	7	17
Keskkonnaseisund	4	11	4	50
Linna maine	5	10	3	52
Muu	7	6	8	3

Negatiivse mõjuga tegurite järjestamisel selgus, et Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul kõige suurema negatiivse mõju omistati madalale tööhõivele ja palgatasele (summaarne hinnangu näitaja 852 punkti) ning sotsiaalsele olukorrale (summaarne hinnangu näitaja 861 punkti) (vt tabel 4). Kõige väiksema negatiivse mõjuga teguriks osutus aga linna kujundus (summaarne hinnangu näitaja 1 414 punkti).

Tartu linna puhul valiti kõige suurema negatiivse mõjuga teguriks sotsiaalse olukorra (summaarne hinnangu näitaja 286 punkti) (vt tabel 4). Linna maine, mis Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul jäi prioriteetsuselt neljandale kohale, jäi aga Tartu puhul nimetatud teguritest viimasele kohale (summaarne hinnangu näitaja 518 punkti).

Tabel 4. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ning Tartu linna elukoha kvaliteeti mõjutavate tegurite prioriteetsus vastavalt negatiivse mõju olulisusele

Tegur	Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkond		Tartu linn	
	Järjestus vastavalt kogutud häältele	Summaarne hinnangu näitaja, punkti	Järjestus vastavalt kogutud häältele	Summaarne hinnangu näitaja, punkti
Tööhõive ja palgatase	1	852	2	356
Sotsiaalne olukord	2	861	1	286
Linna kujundus	7	1 414	6	493
Vaba aja veetmise võimaluste olemasolu	6	1 197	5	460
Ühtekuuluvustunne	5	1 142	4	387
Keskkonnaseisund	3	1 064	3	381
Linna maine	4	1 129	7	518

Vastajatel oli võimalus täiendada küsimuses toodud negatiivse mõjuga tegurite loetelu. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul esitati ligi 30 täiendust. Järgnevalt on nende koondnimekiri (vastused originaalkujul on esitatud töö lisas 3):

- ühtsuse puudumine erinevate vanusegruppide vahel, noorte väljaränne;
- korruptsioon, sh kohalikus omavalitsuses;
- halb teede olukord;
- poliitilised otsused riikliku valitsuse tasemel: elanike poolt tajutakse ebaõiglast suhtumist piirkonda ning selle huvidesse;
- suitsuvabade alade puudumine (eelkõige puhkekohtades ja poe sissepääsude juures);
- vähe puhkevõimalusi noortele ja lastele, sh mänguväljakuid, üritusi ja huviringe;
- arhitektuur vajab korrastamist;
- lõhn tööstustehastest;
- tervishoiu teenuste madal kvaliteet;

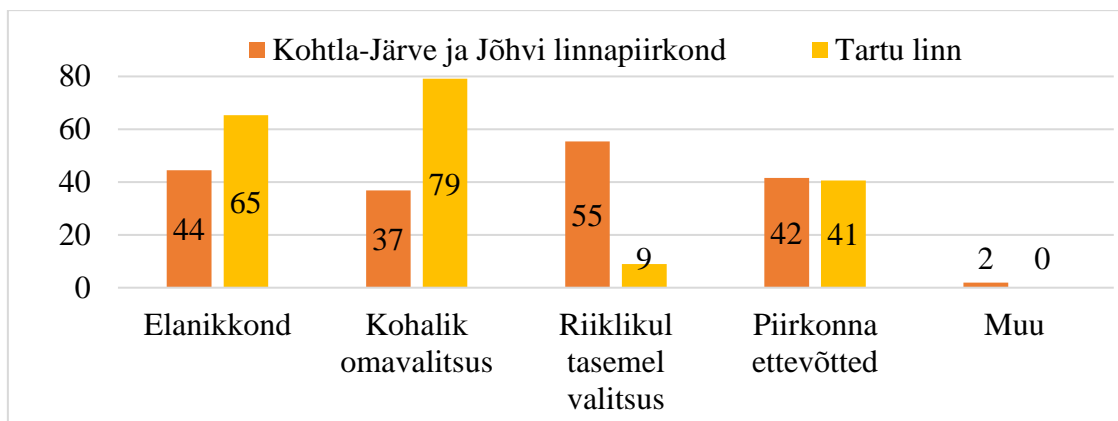
- venekeelne keskkond: eestikeelne elanikkond tajub raskusi töö ja vaba aja veetmisse võimaluste leidmisel ning vaenulikku suhtumist;
- ülejäänud Eesti suhtumine piirkonda ning levinud stereotüübid aastatetagusest ajast;
- madal haridusasutuste kvaliteet;
- piirkonnal puudub visioon ja arenguplaan, mida saaks realiseerida sammhaaval;
- turvatunde puudumine.

Tartu linna puhul toodi täiendavalt neli negatiivse mõjuga tegurit. Üks vastaja märkis kommentaari lahtrisse, et kõik tegurid on küllaltki positiivsed, mistõttu oli neid negatiivse mõju poolest raske järjestada. Järgnevalt on toodud esitatud täienduste koondnimekiri (vastused originaalkujul on esitatud töö lisas 3):

- võrreldes Tallinnaga halb transpordiühendus, pikem ooteaeg busside vahel;
- kõrged kinnisvara hinnad ja kommunaalkulud;
- Karlova linnaosas ajavahemikul 17.00-22.00 tungib aknast sisse gaasi lõhna;
- ligipääsetavuse ning liikumisvõimaluste tagamine, sealhulgas puuetega inimestele, vanuritele ning väikelaste vanematele, on puudlik. Lahenduste väljatöötamisel pole kaastatud erinevaid huvigruppe ning olemasolevad lahendused ei arvesta seega kõigi vajadusi.

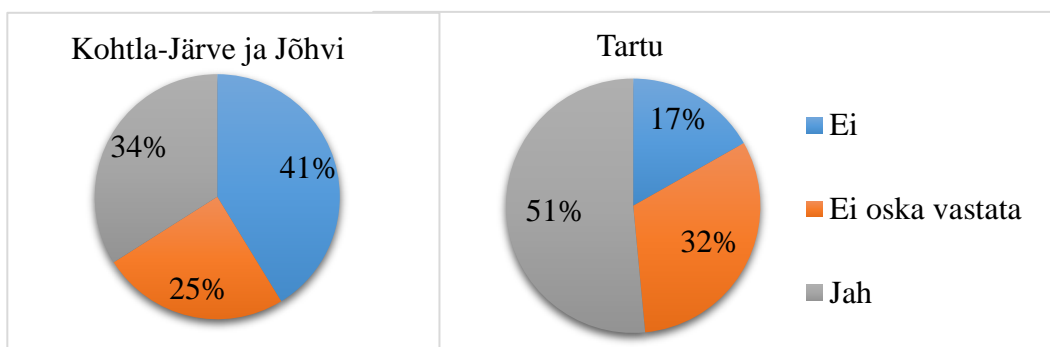
Küsimustikus paluti vastajal valida, kes suudab oma tegevusega elukvaliteeti piirkonnas enim parandada. Valikutena olid ette antud elanikkond, kohalik omavalitsus, riiklikul tasemel valitsus, piirkonna ettevõtted või muu. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul osutus kõige rohkem valituks (55% vastanutest) riiklikul tasemel valitsus. Samas kogusid ka teised vastusevariandid (va “muu”) kõik ligi 40% (vt joonis 13). Antud küsimuses oli vastajal võimalik märkida kuni kolm vastusevarianti.

Tartu linna puhul oli elanike arvamus Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonnaga võrreldes erinev. Nimelt osutus populaarseimaks (79% vastajatest) valikuks kohalik omavalitsus. Samuti leidis 65% vastanutest, et elukvaliteeti saab oma tegevusega mõjutada ka elanikkond (vt joonis 13). Riiklikul tasemel valitsus sai valitud vaid 9% vastanute poolt.

Joonis 13. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ja Tartu linna elanike hinnang teemal, kes suudab oma tegevustega piirkonna elukvaliteeti enim parandada (ühik % vastanutest)

Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna küsimustiku tulemustest nähtub, et 41% elanikest arvasid, et neil puudub võimalus piirkonna arengusuundade määramisel kaasa rääkida (vt joonis 14). Samas 34% vastanutest arvasid vasutupidi, et selline võimalus on elanikele tagatud. Tartu linna puhul olid ligi pooled (51%) vastanutest arvamusel, et nad saavad piirkonna arengusuundade määramisel kaasa rääkida.

Joonis 14. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ning Tartu linna elanike seisukoht, kas neil on võimalik kaasa rääkida piirkonna arengusuundade kujundamisel

Ankeedi lõpus oli vastajal võimalus jätta vabas vormis kommentaar küsimustiku metoodikale. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul kommenteerisid 14 inimest. Originaalkujul on kommentaarid toodud lisas 3. Kolmel juhul viitasid vastajad, et Kohtla-Järve ja Jõhvi puhul erinevad nii mõjud elukvaliteedile kui ka kohalik omavalitsus ning seega tasuks asulaid uurida eraldi. Üks vastaja rõhutas vajadust luua noortele töökohti. Esitati kommentaar, et kolme positiivse mõjuga tegurit on raske välja tuua, kuna kõigi puhul on piirkonnas puudus. Üks vastaja soovis näha iga küsimuse juures vaba valiku varianti. Lisaks avaldati tahet esitada akeedis ettepanekuid elukvaliteedi parandamiseks ning tehti ettepanek küsimustiku tõlkimiseks vene keelde. Ühe vastaja meelest olid küsimused pisut keerulised. Mitmed vastajad avaldasid huvi uuringu tulemuste vastu.

Tartu linna küsimustiku puhul olid kommentaarid jäetud viie vastanu poolt. Originaalkujul on need toodud lisas 3. Eraldi sai välja toodud, et Tartu puhul on tegemist hästi toimiva ja ilusa noortekeskse linnaga. Mainitud sai ligipääsetavuse probleem erivajadustega inimestele, mis on mureks kogu Eestis. Ühe vastja arvates oli küsimustiku formuleering (elukvaliteeti mõjutavate tegurite osas) kallutatud ning seega tulemused ebausaldusväärsed (ei täida oma otstarvet). Üks vastaja viitas, et küsimustikus puudub võimalus tagasiside andmiseks.

Küsimustikus oli vastajale jäetud võimalus märkida tagasiside saamiseks oma e-maili aadress. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna jätsid oma kontaktandmed 102 ning Tartu linna puhul 10 inimest. Kuna küsimustiku päises oli viidatud vastaja ananüümsusele, siis ei tooda käesolevas uuringus välja esitatud kontakandmeid.

3.3. Hinnang metoodika ja valimi usaldusväärsele

Uuringu tulemuste laiendamiseks kogu elanikkonnale peab küsitletud inimestest moodustunud valim olema esinduslik. See tähendab, et valim peab arvestama uuritava populatsiooni suurust ning soolist ja vanuselist jaotumist. Käesoleva uuringu sihiks oli kaasata küsimustikku mõlema uurimisobjekti puhul 1% elanikkonnast. See tähendab Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul valimit suuruses 525 ning Tartu linna puhul 936 inimest.

Uuringu raames koguti Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna küsimustikule 412 vastust. Tabeli 2 ning jooniste 2 ja 3 võrdlusel nähtub, et küsimustikule vastanute seas olid oluliselt ülekaalus naised (ligi 77% valimist). Samuti oli suurem osakaal noortel, kuni 31 aasta vanustel isikutel (45% valimist), mis ei ole kooskõlas piirkonna rahvastiku vanuselise jaotusega. Eeltoodut arvestades ei ole õige laiendada tulemusi piirkonna kogu elanikkonnale.

Tartu linna küsimustikule laekus uuringu käigus 103 vastust, mis on vähem kui 1% vaadeldava piirkonna rahvastikust. Tabeli 2 ja jooniste 2 ja 3 võrdlusel on näha, et valim ei arvesta piirkonna vanuselist ning soolist jaotust. Valim esindab vaid kuni 31 aasta vanustel noorte arvamust (83% valimist). Samuti oli valdav osa vastanutest naissoost (73%). Eeltoodut arvestades ei ole õige laiendada tulemusi piirkonna kogu elanikkonnale.

4. Arutelu

Uuringu tulemuste tõlgendamisel tuleb arvestada mõlema uurimisobjekti valimi parameetrite ning nendest tulenevate piirangutega. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul saab öelda, et valim on küllaltki suur ning vastajate jaotumine sotsiomeetriliste näitajate alusel on mitmekesine. Seega saab valimi alusel teha järeldusi piirkonna elanike üldistest hoiakutest. Tartu linna puhul esindab valim põhiliselt noorte arvamust ning seega ei saa tulemusi laiendada kogu elanikkonnale.

Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna küsitluse tulemustest on näha, et ligi 30% elanikest ei ole oma elukoha kvaliteediga rahul. Rahulolu selles osas avaldasid vastajatest enim Jõhvi elanikud, samas kui üldse mitte rahul või pigem mitte rahul olevate seas oli rohkem Kohtla-Järve Järve, Ahtme ja Iidla linnaosade elanikke. Siinkohal on tarvis ära märkida, et Kohtla-Järve ja Jõhvi ei kuulu ühe kohaliku omavalitsuse alla. Seda töid oma kommentaarides välja ka vastajad, kes soovisid näha asulate hindamist eraldi. Sellest võib järeldada, et kuigi Kohtla-Järve ja Jõhvi on geograafiliselt ja sotsiaalmajanduslikult tihedalt seotud, siiski on inimeste silmis tegemist eraldiseisvate üksustega, mille puhul eluolud on märkimisväärselt erinevad. Seega piirkonna elukoha kvaliteedi parandamise meetmete arendamisel tuleb arvestada iga linna või linnaosa eripäraga.

Tartu linna puhul hindasid peaaegu kõik vastajad (95%) elukoha kvaliteeti vähemalt rahuldavaks. Tulemus ühildub 2013.a teostatud uuringu tulemustega, mis näitas, et 92% vastanutest hindas Tartu üldist elukoha kvaliteeti rahuldavaks (Cumulus Consulting OÜ, 2013). Erinevust linnaosade vahel tulemuste põhjal välja tuua ei saa. Tegemist on ühtse sidusa haldusüksusega, mille areng toimub vastavalt ühisele planeeringule.

Küsitluse tulemustest järeldub, et inimeste suhtumine elukohta on seotud oluliselt järgneva kolme teguriga: piirkonna ajalooline väärtus, isiku emotsionaalne side piirkonnaga ning puhkevõimaluste olemasolu. Piirkonna tähtsuse tajumine lähtuvalt nimetatud kriteeriumitest kujundab inimese suhtumist elukohta.

Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul olid 46% vastanutest nõus ning 35% pigem nõus, et piirkond omab ajaloolist väärtust ning vajab säilitamist tulevastele põlvkondadele. Emotsionaalse sideme olemasolu piirkonnaga tajus kokku 66% inimestest (30% oli nõus ning 36% pigem nõus). Vaba aja veetmise võimaluste puhul on aga olukord vastupidine ning suurem osa elanikest (ligi 50%) ei olnud nõus või pigem ei olnud nõus,

et võimalusi on piisavalt. Need vastajad, kes olid vähemalt ühe eelnimetatud teguri puhul täielikult rahuldatud, hindasid suurema tõenäosusega rahuldavaks ka piirkonna üldist elukvaliteeti. Sellest lähtuvalt on hetkel suurimaks murekohaks Kohtla-Järve piirkonnas vaba aja veetmise võimaluste puudumine. See peegeldub ka vastajate kommentaaridest, kus tuuakse välja, et väikelaste vanemad tunnevad puudust mänguväljakutest ning noorte jaoks ei korraldata piisavalt üritusi ning huvirühmi. See on üheks põhjuseks, miks noored pered ei soovi oma elu piirkonnaga pikemaajaliselt siduda ning kaaluvad elukoha vahetust. Piirkonnast ära kolinud inimesed innustavad ka teisi noori mujalt paremaid elutingimusi otsima (Trell jt, 2012). Arvestades piirkonna rahvastiku vananemist, on aga äärmiselt oluline luua noortele sobivaid elutingimusi, kuna just nendel on enim potentsiaali tulevikus keskkonnaolude parandamiseks. Neil on teadmisi, oskusi, energiat ning aega, et muudatusi ellu viia (Caruana jt, 2003).

Tartu linna puhul olid vastajatest 60% nõus ning 3% pigem nõus, et linn omab ajaloolist väärtust. Emotsionaalset sidet tajus kokku ligi 90% (55% olid väitega nõus ning 35% pigem nõus). Vaba aja veetmise võimaluste piisavust hindasid pigem rahuldavaks valdav enamus vastajatest (90%). Kuna linn on maakonna keskus ning seal toimub rohkelt kultuuri- ja huvitegevust, siis noored elanikud suudavad endale meelepärast tegevust leida (Tartu linn, 2017). Ülikoolilinnas on rohkelt aktiivseid tudengeid ning haritlasi, kes kultuurielu eest veavad. See on üheks põhjuseks, miks linnas on sisserände trend positiivne. Võrreldes Kohtla-Järve ja Jõhvi piirkonnaga saab väita, et Tartu linna areng on seni olnud tasakaalukam ning arvestanud paremini elanike erinevaid vajadusi.

Vaba aja veetmise võimaluste olulisus elanike jaoks kajastub ka selles, et nii Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna kui ka Tartu linna küsimustikule vastanud omistasid sellele vaadeldavatest teguritest suurima positiive mõju. Põhjuseks võib olla asjaolu, et inimesed märkavad ja väärtustavad olemasolevaid võimalusi, kuna tegemist on meedias aktuaalse teemaga. 2012. a Järva-Jaanis teostatud uuringus selgus, et vaba aja veetmise võimalused ühendavad elanikkonda ning tekitavada ühtekuuluvustunde nii väiksemate gruppide (nt sõpruskond) kui ka kogukonna tasemel (nt ühised balliõhtud ja laulupeod) (Trell jt, 2012). See on võimalus, kuidas tõsta piirkonna elanike aktiivsust ning kohalikul omavalitsusel leida inimestega kontakt.

Teiseks olulise positiivse mõjuga teguriks oli valitud mõlema uurimisobjekti puhul linna kujundus. Silmas tuleb pidada, et Kohtla-Järve ja Jõhvi puhul on kindlasti suuri erinevusi

linnaosade lõikes. Kuna üldiselt on piirkond võrreldes suurlinnadega hajusalt asustatud, siis on tagatud ka ligipääsetavus haljastatud aladele. Lisaks ei esine võrreldes suurlinnadega liiklusummikud ning inimesed saavad hõlpsamini linnaruumis liikuda. Samas võib sellele tegurile antud positiivset hinnangut põhjendada asjaoluga, et võrreldes muude teguritega ei tekita linna kujundus inimestes negatiivseid emotsioone. Teise uuringu objekti, Tartu linna, kujundus pidevalt areneb ning seal leidub vaatamisväärsusi igale vanusele. Lisaks uuendatakse kergliiklusteid ning linnaruumis on rohkelt jalgrattaga liiklejaid. Tähelepanu pööratakse ka rohealadele, kus elanikud saavad puhkamas käia. Inimesed tunnevad end linnaruumis mugavalt ning see põhjendab teguri osas antud positiivset tagasidet.

Positiivse mõju poolest märkisid Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna elanikud ära ka tööhõive ja palgataseme. Statistilised näitajad viitavad sellele, et regioonis valitseb Tartu linnaga võrreldes tööhõive osas oluliselt halvem olukord. Tulenevalt töökohtade puudusest tajuvad inimesed olemasolevate tööandjate tähtsust. Viimastel aastatel on meedias palju käsitletud maailma naftahindade langust, mis mõjutab Ida-Virumaa suurimaid tööstusettevõtteid. Aastatel 2015-2016 toimusid rohked koondamised ning see on inimestel veel värskelt meeles. Paljud piirkonna elanikud omavad teadmisi ja kogemusi põlevkivitööstuse valdkonnas, mille rakendamiseks mujal Eestis on võimalusi vähe. Seega on ka tööhõive ja palgataseme oluliselt väärtustatud. Tartu linna puhul on majanduslik tegevus mitmekesine ning ei sõltu nii oluliselt üksikute ettevõtete käekäigust. Tööturg on laiem ning inimesed tajuvad seega tööhõive probleemi mõnevõrra vähem.

Tartu linna puhul tõid ligi pooled vastanutest positiivsete mõjuritena esile ka keskkonnaseisundit ning linna mainet. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul seda ei esinenud. Üleüldiselt olid Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna elanikud positiivse tagasiside andmisel vähem aktiivsed. Ankeedis oli palutud märkida kolm positiivse mõjuga tegurit, kuid vastaja sai soovi korral valida ka ainult ühe. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul kasutati seda võimalust võrreldes Tartuga rohkem. Samuti oli ka Kohtla-Järve ja Jõhvi elanike kommentaarides positiivset tagasidet piirkonna kohta vähe. See langeb kokku elanike üldise elukvaliteedi hinnanguga, mille kohaselt väga rahul oli piirkonna elukvaliteediga vaid 11% vastanutest.

Negatiivse mõjuga teguritest oli Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul kõige olulisemaks määratud madal tööhõive ning palgatase. Arvestades, et ka positiivse mõju osas oli sama teema esmatähtsaks tunnistatud, saab väita, et just tööhõive ja palgatase on piirkonnas tajutav kui suurima mõjuga tegur. Sarnaste tulemustena jõuti ka 2015.a teostatud uuringus, kus vaadeldi Kohtla-Järve linna probleeme. Nimelt leidsid siis 46% vastanutest, et kohalike inimeste pädevusele vastavate töökohtade puudumine on linna esmatähtsaks mureks (Metsaots jt, 2015). Negatiivsete tegurite järjestuses on tähtsusest teisel kohal sotsiaalne olukord (sh kuritegevus, uimastite ja alkoholi tarbimine elanike seas). Seda kinnitavad ka piirkonna registreeritud kuritegevuse statistika. 2015. a Metsaotsa jt poolt teostatud uuringus toodi samuti sotsiaalsed probleemid ning keskkonnaseisundi prioriteetsusest kolmandale kohale pärast tööhõive ning keelebarjääri. Inimesed ei tunne ennast turvaliselt ning ei soovi kasvatada oma lapsi piirkonnas, kus on suur oht puutuda kokku sotsiaalsete probleemidega. Ameerika Ühendriikide savikiltkivi kaevanduspiirkonna uuringust tulenes samuti inimeste mure sotsiaalse olukorra pärast. Autorid nägid probleemi lahendust tugigruppide loomises ning ühtsustunde tekitamises integratsiooniprogrammide kaudu (Fernando jt, 2016).

Kolmandale kohale negatiivse mõju tähtsuse järjestuses jääb Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonnas käesoleva uuringu põhjal keskkonnaseisund. Küll aga kajastub saadud vastustest, et võrreldes tööhõive ja palgatase ning sotsiaalse turvalisuse teemadega on selle tähtsus hulga väiksem ning jääb samasse suurusjärku muude küsimuses loetletud teguritega. Keskkonnamõju puhul on see enim tuntav tööstusliku tegevuse läheduses, st Kohtla-Järve Järve linnaosas. Seal võivad suurema tõenäosusega avalduda tööstuslike ettevõtete mõju õhukvaliteedile. Tänapäevaks on aga teada, et õhukvaliteet on aastakümnetetaguse olukorraga võrreldes palju parem ning saasteainete kontsentratsioonid linnaõhus ületavad piirnorme harva (EKUK, 2016). Jätkreostuse mõju, mis avaldub põhjavee saastatuses, on maandatud läbi ühise veevõrgu kasutamise. Seega linnaelanike joogivee kvaliteeti seiratakse ning vajadusel rakendatakse kaitsemeetmeid. Muude uuringus vaadeldavate negatiivse mõjuga tegurite osas on elanikud samasse suurusjärku hinnanud linna maine, elanike ühtekuuluvustunde ning vaba aja veetmise võimaluste puudumise.

Tartu linna noorte elanike meelest avaldab elukvaliteedile enim negatiivset mõju sotsiaalne olukord. Teisele kohale jääb tööhõive ning palgatase. Kuna vastanute seas on palju noori õppivaid inimesi, võib eeldada, et töö leidmisega on raskust tulenevalt tööturul

valitsevast konkurentsist noorte spetsialistide vahel. Sarnasele järeldusele jõuti ka 2013.a Tartus teostatud uuringus, kust selgus, et vaid 36% 1 500 vastanust on rahul erialase töö kättesaadavusega (Cumulus Consulting OÜ, 2013). Paljud noored soovivad ülikooli lõpetamisel või õpingute kestel linnas tööd leida ning sellest tulenevalt on tööturg töötajatest üleküllastunud. Prioriteetsuselt järgnevateks teguriteks olid keskkonnaseisund ning ühtekuuluvustunde puudumine. Keskkonnaseisundi osas avaldab enim mõju just kohtküte ja intensiivne autoliiklus, mis saastavad atmosfääriõhku. Olukorra parandamiseks tasub täpsemalt uurida eri linnaosade saasteallikaid, heite intensiivsust ning hajumist õhus.

Vaadeldavate uurimisobjektide puhul on näha negatiivse mõjuga tegurite prioriteetsuse järjestuses mõningaid kokkulangevusi. Olulisemad tegurid on mõlemal juhul tööhõive ja palgatase, sotsiaalne olukord ning keskkonnaseisund. Tegemist on väga laiahaardeliste teemadega, mis mõjutavad igapäevaelu kvaliteeti. Inimesed tajuvad probleemide olulisust veegi teravamalt, kuna neid arutatakse meedias. Erinevuseks uurimisobjektide vahele on, et Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna elanike poolt on märksa tugevamini tajutatav piirkonna maine negatiivne mõju. Tartlased toovad seda välja vastupidi, positiivse mõjuga tegurina. Kohtla-Järve ja Jõhvi piirkonna elanike vastustest tuleneb, et piirkonna maine mõju elukvaliteedile on tugevam kui vaba aja veetmise võimaluste ning ühtekuuluvustunde puudumisel. Vastanute kommentaaridest kajastub, et kohalike seas tajutakse mittekohalike eestimaalaste halba suhtumist piirkonda. Seetõttu ei soovita piirkonda elama ning töötama asuda. Kohalikud noored aga suunduvad samal põhjuse elama mujale. Seega regioonis rahvastiku vananemine süveneb. Siinkohal nõustub töö autor ühe vastaja kommentaariga, et piirkonna maine on paljuski määravaks, aga selle kujundamine peab toimuma läbi kõigi elukoha kvaliteeti mõjutavate tegurite arendamise. Piirkonna mainet ei saa rajada valedetele ning tuleb investeerida tasakaalustatud arengusse, mis arvestaks kõiki valdkondi. Küll aga oleks kasu ka sellest, kui Ida-Virumaa edulood leiaksid riigi tasemel rohkem kajastust ning seega aitaksid kustutada vanad stereotüübid Eestlaste meeltest. Noorte hoiakute kujundamiseks tuleb lähtuda neid enim mõjutavatest infokanalitest, milleks on sotsiaalmeedia (Good, 2006; Lee, 2011), nende vanemad ning õpetajad (Chen jt, 2003; Pratt jt, 2003).

Küsimustikus olid jäetud võimalus täiendada negatiivse mõjuga tegurite loetelu. Kindlasti on probleemide ulatus laiem ning käesolevas uuringus leidsid käsitlust vaid osa neist. Kohtla-Järve ja Jõhvi piirkonna vastajate kommentaarides esines mitmeid korduvaid

teemasid: noorte ja laste puhkevõimaluste puudumine, ebausaldus kohaliku omavalitsuse suhtes, venekeelne keskkond ei soosi eesti keelt kõnelevaid elanike. Samas oskasid vastajad esitada ka konkreetseid ettepanekuid, mida võiks piirkonna heaks koheselt ära teha. Kuigi küsimustikus ei olnud esitatud otsest palvet jätta ettepanekuid piirkonna elukoha kvaliteedi parandamiseks. Vastajad näitasid oma kommentaaridega välja, et soovivad eluolude parandamisel kaasa mõelda. Ühe ettepanekuna oli toodud, et sarnaselt muude Eesti suurimate linnadega võiksid olla määratletud suitsuvabad alad (lastemänguväljakutel, parkides, kaubakeskuste sissepääsu ees). Sellised tegevused ei nõua kohalikul omavalitsuselt suuri rahalisi investeeringuid ning muudaksid eluolu paremaks.

Tartu linna puhul oli negatiivsete tegurite täiendamine vähem aktiivne võrreldes Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonnaga. See kinnitab Stren jt 1999. a uuringus toodud väidet, et inimest paneb tegutsema arusaam, et tegevuse tulemusena võib väheneda mõju tema jaoks olulisele objektile. Tartu elanikud on üldiselt elukoha kvaliteediga rahul ning seega puudus neil tahe ja vajadus puudujääkidele viidata. Küll aga toodi vastanute poolt mõned ettepanekuid, mida annaks parandada. Vastajad tundsid muret transpordiühenduse ning kõrgete üürihindade osas. Samas sooviti näha ligipääsetavuse ning liikumisvõimaluste parandamist puuetega inimeste, vanurite ning väikelaste vanemate jaoks. Võrreldes Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonnaga on probleemistik paljuski erinev ning seega on oluline läheneda igale piirkonnale erinevalt. Tartu puhul on kõik küsitluses vaadeldud elukvaliteeti määravad valdkonnad hästi arenenud ning seega peaks võimalike probleemsete tegurite määratlemisel minema detailsemale tasemele ning vaatama eri linnaosade ja huvigruppide spetsiifilisi probleeme.

Küsimustiku raames uuriti vastajatelt, kes suudab oma tegevusega piirkonna elukvaliteeti enim parandada. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul leidis ligi pool vastajatest, et selleks on riiklikul tasemel valitsus. Samuti nägi osa inimesi (ligi 40%) selles rollis ka elanikkonda, piirkonna ettevõtteid ning kohalikku omavalitsust. 2015.a teostatud Kohtla-Järve uuringu tulemused üldiselt kattusid sellega. Nimelt leidsid siis ligi 80% linna elanikest, et jääkreostuse mõjude lahendamiseks peaks tegelema eelkõige riigi tasemel valitsus, samas 40% elanikest tõid välja ka elanikkonna ja ligi 60% vastanutest kohaliku omavalitsuse (Metsaotsa jt, 2015). Tulemuslikku tegevust ei oodata vaid ühelt konkreetselt osapoolelt vaid kõigilt huvigruppidele. Tartu linna puhul on noorte elanike arvates enim mõjuvõimu kohalikul omavalitsusel ning elanikkonnal. Erinevalt teisest

uurimisobjektist ei nähta riiklikul tasemel valitsuse rolli tähtsana. Samas sarnasusena võib mõlema uurimisobjekti juures tuua välja, et piirkonna ettevõtted omavad elanike arvates tähtsat osa elukoha kvaliteedi parandamisel.

Piirkonna elukvaliteedi parandamiseks tuleb kohalikul omavalitsusel rohkem kaasata otsuste tegemisel elanikkonda. Nende käest saab infot, mis on kõige kriitilisemad tajutavad probleemid on ning kuidas saaks olukorda parandada. Kaasamine peab toimuma elanikele mugaval viisil. Näiteks tuleb ürituste korraldamisel silmas pidada, et tööajal inimesed on hõivatud. Pingutada tuleb ka selle nimel, et info oleks elanikele arusaadav. Kohtla-Järve ja Jõhvi puhul peaks see olema esitatud nii eesti kui ka vene keeles, vastasel juhul tunneb osa elanikest end arutelust väljajäetuna. Käesoleva uuringu raames selgitati välja, et Tartu linna esindajatest üle pooled arvasid, et neil piirkonna elanikuna on tagatud võimalus linna arengusuundade määramisel kaasa rääkida. Kohtla-Järve ja Jõhvi puhul oli see näitaja 34% ning ligi 41% olid kindlad, et neil seda võimalust pole. Varasemad uuringud kinnitavad saadud tulemusi (Cumulus Consulting OÜ, 2013). Kohtla-Järve kui tööstusliku piirkonna uuringust aga kajastus, et inimesed soovivad näha probleemidega (antud töös vaadeldi jääkreostuse objektide taastamist) tegelemisel aktiivsemat huvigruppide kaasamist (Metsaots jt, 2015).

Elukoha kvaliteedi määratlus on alati subjektiivne, kuna inimesed tajuvad erinevaid olukordi ning mõjusid erinevalt. Nende hoiakuid mõjutavad paljud faktorid, sealhugast meedia, suhtlusringkond ning majanduslikud huvid. Siiski joonistuvad Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul välja mõningased trendid. Nendele tuginedes saab teostada spetsiifilisemaid uuringuid. Ameerika Ühendriikides on levinud meede kohalike arengusuundade seadmisel kasutada kogukonna vajaduste uuringut. Seda saab teha nii küsimustiku kui ka intervjuude vormis. Oluline on käsitleda nii majanduslikke, keskkonnavalaseid kui ka sotsiaalseid aspekte ühiselt, kuna see võimaldab näha tervikpilti ning selgitada välja, mis nendest enim inimestele muret tekitab (Phelan jt, 2016). Teatud perioodi järel uuringut korrates saab hinnata senise poliitika tulemuslikkust ning seada uued eesmärgid. Tartu linna puhul on alates 1998. aastast seda lähenemist rakendatud. Tulemusena on näha positiivseid trende ja rahulolu kasvu.

Uuringu tulemustest paistab Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul enim silma sotsiaalmajanduslike olude tähtsus elanike elukvaliteedi määratluses. Inimesed soovivad näha piirkonna majandusliku olukorra stabiliseerumist (läbi tööhõive ja palgataseme

tõusu). See tooks endaga kaasa ühtlasi ka sotsiaalsete olude paranemise. Selleks, et inimesed tunneksid end kaitstult ning ei sõltuks niivõrd palju üksikute suurettevõtete käekäigust, tuleb mitmekesistada majandustegevust. Inimeste pädevust ning teadmisi (sh keelelisi) tuleb arendada selliselt, et neil oleks vajadusel võimalik leida töökoht ka mujal Eestis. Samuti on tähtis noorte inimeste hoidmiseks panustada vaba aja veetmise võimaluste loomisesse. Käesoleval ajal säilib risk, et noored pered lahkuvad just sel põhjusel piirkonnast. Tööjõu sisserände parandamiseks tuleb luua võimalusi eestikeelsele elanikkonnale. Hetkel on vene keelt mitteoskava inimese jaoks piirkonnas takistuseks keelebarjäär. 2015.a Metsaots jt teostatud Kohtla-Järve linna uuring jõudis järeldusele, et keelebarjäär on prioriteetsuselt teine probleem pärast madalat tööhõivet. Kõik eelnevad tegurid avaldavad mõju piirkonna mainele.

Töö tulemustest nähtub, et elukoha kvaliteedi uuring tuleb teostada piirkonnaspetsiifiliselt. Iga asula puhul mõjutavad inimese hoiakuid erinevad asjaolud (Cuba jt, 1993; McAndrew, 1998; Bonaiuto jt, 2003). Isegi sarnase väljundi saamisel on tagamaad erinevad. Seega ei saa Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ning Tartu linna võrdluse alusel üldistusi teha.

Kokkuvõte

Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul on tegemist Eestis ühe enim tööstusest mõjutatud alaga. Oluliseks tööandjaks on põlevkivi sektori ettevõtted. Piirkonda iseloomustab kiiresti vananev rahvastik, mistõttu juba umbes 20 aasta pärast hakkab piirkonnas valitsema kriitiline töö- ja maksujõu puudus. Põhjuseks on noorte intensiivne väljaränne ning sisserände madal tase. Sotsiaalsetest probleemidest on regioonis teravamad tööpuudus ning kõrge kuritegevuse tase. Valitseb valdavalt venekeelne keskkond, mistõttu esineb keelebarjäär. Keskkonda mõjutab ajalooline jääkreostus ning tööstusest ja transpordist tulenev keskkonnasaaste. Tartu linna puhul on majandustegevusega piirkonnas mitmekesisem ning seal paiknevad ka riikliku tähtsusega haridusasutused. Võrreldes Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonnaga on rahvastiku vanuseline jaotus ühtlasem, sisserände puhul on näha positiivseid trende, töötuse ning kuritegevuse tase on oluliselt madalamad. Linna keskkonnanäitajatele avaldavad enim mõju tihe autoliiklus ning kohtkütte levinud kasutamine, mistõttu toimub saasteainete heide atmosfääri.

Magistritöö eesmärgiks oli selgitada välja Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna ning Tartu linna elanike elukvaliteeti mõjutavad tegurid ning nende prioriteetsus. Selleks teostati küsitlusuuring Kohtla-Järve ja Jõhvi ning Tartu linna elanikkonna seas. Valim moodustati lumepalli meetodil, mis tähendab, et valiti esinduslikud vastajad ning paluti neil küsimustikku oma tutvuskonnas jagada. Üleskutse küsitluses osalemiseks oli jagatud Google Drive vahendusel erinevates sotsiaalmeedia võrgustikes, TTÜ Tartu Kolledži e-mail listis ning ka paber kandjal. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul oli ankeetküsimustik tõlgitud ka vene keelde. Küsimustik oli suunatud inimestele, kes elavad uuritava objekti piirkonnas või on viimase kümne aasta jooksul mingil põhjusel piirkonnast ajutiselt (näiteks kõrghariduse omandamine ja hooajaline töö) või alaliselt ära kolinud.

Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul laekus kokku 412 vastust, mis on vähem kui 1% elanikkonnast (525 inimest). Ülekaalus olid (ligi 77%) naissoo esindajad. Vanuseliselt oli suurem osakaal alla 31 aasta vanustel (ligi 45%). Nimetatud asjaoludel ei vasta valim piirkonna rahvastikupüramiidi jaotusele ning seega pole valim usaldusväärne kogu elanikkonna iseloomustamiseks. Tartu linna puhul saavutati valim

103 vastanust, mis jäi alla 1% elanikkonnast (936 inimest). Ülekaalus olid (ligi 73%) naised ning valdav enamus olid alla 31 aasta vanused noored (83%). Seega ka antud juhul ei sobi valim kogu elanikkonna iseloomustamiseks.

Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna küsitluse tulemustest on näha, et ligi 30% elanikest ei ole oma elukoha kvaliteediga rahul. Oluline erinevus kajastus Jõhvi linna ja Kohtla-Järve linna vahel. Kuigi asulad on omavahel majanduslikult ja geograafiliselt tihedalt seotud, siiski tuleks neid uuringute puhul tulevikus vaadelda eraldi. Tartu linna puhul väljendas enamus vastajatest (95%) elukohaga rahulolu. Seda saab pidada pikaajalise tasakaalustatud planeeringu ja arengutegevuse tulemuseks, mille vältel on kaasatud ka elanikkonda.

Küsitluse tulemustest järeldub, et inimeste suhtumine elukohta on seotud sealhulgas järgneva kolme teguriga: piirkonna ajalooline väärtus, isiku emotsionaalne side piirkonnaga ning puhkevõimaluste olemasolu. Vastajad, kes olid vähemalt ühe eelnimetatud teguri puhul täielikult rahuldatud, hindasid suurema tõenäosusega rahuldavaks ka piirkonna üldist elukvaliteeti.

Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna elanikud tajuvad olulise probleemina vaba aja veetmise võimaluste puudumist. Suurem osa vastanutest (ligi 50%) ei olnud nõus või pigem ei olnud nõus, et võimalusi on piisavalt. Samuti väljendus rahulolematust ka vastajate kommentaaridest. See on üheks põhjuseks, miks noored pered ei soovi oma elu piirkonnaga pikemaajaliselt siduda ning kaaluvad elukoha vahetust. Piirkonna rahvastiku vananemist arvestades, on äärmiselt oluline luua noortele sobivaid elutingimusi. Tartu linna puhul sellist probleemi ei tuvastatud.

Positiivse mõjuna elukoha kvaliteedile toodi enim esile Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul olemasolevaid vaba aja veetmise võimalusi, linna kujundust ning tööhõivet ja palgataset. Tartu linna puhul olid nendeks teguriteks vaba aja veetmise võimalused, linna kujundus, keskkonnaseisund ning linna maine. Siinkohal on näha, et kuigi tulemused mõlema uurimisobjekti puhul paljuski kattuvad, siiski põhjused selleks on erinevad. Olemasolevaid vaba aja veetmise võimalusi on Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonnas vähe (vastaval vastajate tagasisidele) ning seega tajutakse olemasolevate objektide mõju eriti tugevalt. Samas Tartu puhul on puhkevõimalusi palju ning neid peetakse samuti väärtuslikeks.

Negatiivse mõjuga teguritest oli Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul kõige olulisemaks määratud madal tööhõive ning palgatase, sotsiaalne olukord ning keskkonnaseisund. Küll aga kajastub saadud vastustest, et võrreldes tööhõive ja palgataseme ning sotsiaalse turvalisuse teemadega on keskkonnasisundi tähtsus hulga väiksem. Tartu linna noorte elanike meelest avaldab elukvaliteedile enim negatiivset mõju sotsiaalne olukord. Teisele kohale jääb tööhõive ja palgatase ning kolmandat kohta jagasid keskkonnaseisund ning ühtekuuluvustunde puudumine elanike vahel. Vaadeldavate uurimisobjektide puhul on näha negatiivsete mõjuga tegurite prioriteetsuse järjestuses mõningasi kokkulangevusi. Kõige olulisemad tegurid on mõlemal juhul tööhõive ja palgatase, sotsiaalne olukord ning keskkonnaseisund. Tegemist on väga laiahaardeliste teguritega. Samas on neid teemasid aktiivselt arutatud ka meedias, mis mõjutab probleemi tunnetamist elanike seas. Olulise erinevusena võib välja tuua piirkonna maine mõju elukvaliteedile. Kohtla-Järve ja Jõhvi puhul oli see toodud tähtsuselt neljandaks teguriks pärast keskkonnaseisundit. Tartlased näevad selles oma linna puhul aga olulise positiivse mõjuga tegurit.

Kindlasti on elukvaliteeti mõjutavate probleemide ulatus laiem kui käesoleva töö küsimustikus loetletud tegurid. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna elanikud tõid oma kommentaarides välja järgnevaid teemasid: noorte ja laste puhkevõimaluste puudumine, ebausaldus kohaliku omavalitsuse suhtes, venekeelne keskkond ei soosi eesti keelt kõnelevaid elanike. Samas oskasid vastajad esitada ka konkreetseid ettepanekuid, mida võiks piirkonna heaks koheselt ära teha. Tartlased olid kommenteerimisel vähem aktiivsed. Seda võib seostada kõrgema üldise rahulolu tasemega.

Küsimustiku raames uuriti vastajalt, kes suudab nende arvates oma tegevusega piirkonna elukvaliteeti enim parandada. Selgus, et Kohtla-Järve ja Jõhvi piirkonna elanikud ootavad tulemuslikku tegevust kõigilt osapooltelt – riiklikul tasemel valitsus, elanikkond, kohalik omavalitsus, piirkonna ettevõtted. Tartu linna puhul on noorte elanike arvates enim mõjuvõimu kohalikul omavalitsusel ning elanikkonnal. Erinevalt teisest uurimisobjektist ei nähta riiklikul tasemel valitsuse rolli tähtsana.

Töö autor leiab, et piirkonna elukvaliteedi parandamiseks tuleb kohaliku omavalitsusel rohkem kaasata otsuste tegemisel elanikkonda. Käesoleva uuringu raames selgitati välja, et Tartu linna vastanutest üle pooled arvasid, et neil on võimalus piirkonna arengusuundade määramisel kaasa rääkida. Kohtla-Järve ja Jõhvi puhul oli see näitaja

34% ning ligi 41% vastanutest olid kindlad, et neil seda võimalust pole. Sarnaselt Tartu linna valitsusele, kes teostab alates 1998. aastast perioodiliselt linna elanike küsitlusi nende huvide ja hoiakute välja selgitamiseks, peaks ka Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkond rohkem uurima oma elanike seisukohti ning arvestama neid planeeringutes. Perioodiline tagasiside saamine võimaldab hinnata ka valitsuse tegevuse tulemuslikkust.

Uuringu tulemustest paistab Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna puhul enim silma sotsiaalmajanduslike olude tähtsus elanike elukvaliteedi määratluses. Inimesed soovivad näha piirkonna majandusliku olukorra stabiliseerumist (läbi tööhõive ja palgataseme tõusu). See tooks endaga ühtlasi kaasa ka sotsiaalsete olude paranemise. Selleks, et inimesed tunneksid end kaitstult ning ei sõltuks niivõrd palju üksikute suurettevõtete käekäigust, tuleb mitmekesistada majandustegevust. Inimeste pädevust ning teadmisi (sh keelelisi) tuleb arendada selliselt, et neil oleks vajadusel võimalik leida töökoht ka mujal Eestis. Samuti on tähtis noorte inimeste väljarände peatamiseks panustada vaba aja veetmise võimaluste loomisesse. Käesoleval ajal säilib risk, et noored pered lahkuvad just sel põhjusel piirkonnast. Tööjõu sisserände parandamiseks tuleb luua võimalusi eestikeelsele elanikkonnale. Hetkel võib vene keelt mitteoskava inimese jaoks osutada piirkonnas takistuseks keelebarjäär. Kõik eelnevad tegurid avaldavad omakorda mõju piirkonna mainele, mida peetakse kohalike poolt probleemiks. Maine paraneb vaid siis, kui toimub piirkonna tasakaalustatud areng kõigi elukvaliteeti mõjutavate tegurite osas. Edulugusid selle kohta tuleb aga levitada sotsiaalmeedia võrgustikes, et info jõuaks noorteni ning asenduksid minevikus kujunenud stereotüübid.

Töö tulemustest nähtub, et elukoha kvaliteedi uuring tuleb teostada piirkonnaspetsiifiliselt. Iga asula puhul mõjutavad inimese hoiakuid erinevad asjaolud. Isegi sarnase väljundi saamisel on tagamaad erinevad. Seega ei tasu Kohtla-Järve ja Jõhvi ning Tartu linna võrdluse alusel üldistusi teha.

Autor leiab, et töö tulemustest saab teha üldiseid järeldusi uurimisobjektide elukoha kvaliteedi kohta. Arvestades valimi iseloomu on Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna tulemused usaldusväärsemad. Kohalike omavalitsuste töö toetamiseks tasuks uurida eraldi linnade elanike vajadusi spetsiifilisemalt. Käesolev uuring annab ülevaate teemadest, millele võiks tähelepanu pöörata.

Töö autor soovib tänada kõiki töö valmimisele kaasa aidanud inimesi, eelkõige juhendajat Aija Kosk-i ning kõiki küsimustikule vastanuid.

Summary

Assessment of quality of life in Kohtla-Järve and Jõhvi urban area and city of Tartu. Erika Sulg.

Kohtla-Järve and Jõhvi urban area is shaped by the influence of oil shale mining and other industrial activities. By this day it is known as a region of Estonia that is most affected by industry, and therefore has many environmental issues. At the same time there are a lot of social and economical problems. The population is rapidly aging and due to the language barrier immigration trends are negative. City of Tartu on the other hand is one of the most developed areas of Estonia. It attracts young people from all over the country, because some of the biggest Universities are situated there. Also, the overall social and economical conditions are better in comparison with Kohtla-Järve and Jõhvi urban area.

The aim of this study was to assess factors that affect quality of life in Kohtla-Järve and Jõhvi urban area and city of Tartu. For this purpose a questionnaire among residents in the named areas was carried out.

Results show that quality of life in the researched areas can be linked to following factors: emotional, recreational and historical value. If respondent sensed value of the area to be high based on at least one of these factors then more likely rating of overall life quality was also good.

Respondents sensed that in Kohtla-Järve and Jõhvi urban area recreation opportunities, urban design, employment and salary levels were factors that had the most positive effect on the life quality. In city of Tartu these were found to be recreation opportunities, urban design, state of the environment and city reputation.

When looking at the factors that have the most negative effect on the quality of life there can be seen some similarities. In both cases highest priority was attributed to following factors: employment and salary levels, social and environmental problems. The biggest difference is seen in the effect that reputation has on the regions. In the case of Kohtla-Järve and Jõhvi area it was sensed as negative while for Tartu on the contrary positive aspect.

Study shows that in Kohtla-Järve and Jõhvi urban area the most important problems for residents are associated with unemployment and low salary levels. For young people it is

also important to have leisure opportunities. The biggest obstacle for immigration are language barrier and bad reputation of the region. Overall life quality can be improved by the execution of balanced development, in which case all the factors that affect life quality are taken into account. In the case of Tartu about 95% of the population is satisfied with the quality of life. It can be linked to the more diverse development of the region.

To improve life quality in the region local government should involve locals in the decision making process. Getting periodic feedback from residents could be helpful when estimating effectiveness of the policy. Each region or area must be studied individually, because behind the same answers can stand different reasons.

Kasutatud kirjandus

Aklin, M., Bayer, P., Harish, S.P., Urpelainen, J. (2013). Understanding environmental policy preferences: New evidence from Brazil. – *Ecological Economics*, 94, 28-36.

Altman, I., Low, S. M. (1992). Place attachment: Human behavior and environment. Plenum Press, New York.

Ardeshiri, A. (2014). Evaluating urban services using economic valuation techniques: Towards better urban environmental quality and promotion of sustainable development : dissertation for doctoral degree. Newcastle University.

Ardeshiri, A., Ardeshiri, M., Radfar, M., Shormasty, O. H. (2016). The values and benefits of environmental elements on housing rents. – *Habitat International*, 55, 67-78.

Bonaiuto, M., Aiello, A., Perugini, M., Bonnes, M., Ercolani, A. P. (1999). Multidimensional perception of residential environmental quality and neighbourhood attachment in the urban environment. – *Journal of Environmental Psychology*, 19, 331–352.

Bonaiuto, M., Carrus, G., Martorella, H., Bonnes, M. (2002). Local identity processes and environmental attitudes in land use changes: the case of natural protected areas. – *Journal of Economic Psychology*, 23, 631–653.

Bonaiuto, M., Fornara, F., Bonnes, M. (2003). Indexes of perceived residential environment quality and neighbourhood attachment in urban environments: A confirmation study on the city of Rome. – *Landscape and Urban Planning*, 65, 41–52.

Caldeira, T. P. (1996). Fortified enclaves: The new urban segregation. – *Public Culture*, 8 (2), 303–328.

Caruana, A., Rosella, V. (2003). Children's perception of their influence over purchases: The role of parental communication pattern. – *Journal of Consumer Marketing*, 20 (1), 55–66.

Chen, C., Greenberg, E., Farruggia, S., Bush, K., Dong, Q. (2003). Beyond parents and peers: The role of important non-parental adults (VIPs) in adolescent development in China and the United States. – *Psychology in the Schools*, 40 (1), 35–50.

Chiesura, A. (2004). The role of urban parks for the sustainable city. – *Landscape and Urban Planning*, 68 (1), 129–138.

Crowe, J., Ceresola, R., Silva, T. (2015). The influence of value orientations, personal beliefs, and knowledge about resource extraction on local leaders' positions on shale development. – *Rural Sociology*, 80-4, 397-430.

Cuba, L., Hummon, D. M. (1993). A place to call home: Identification with dwelling, community and region. – *The Sociological Quarterly*, 34 (1), 111–131.

Cumulus Consulting OÜ. (2013). Tartu ja tartlased 2013. Tartu. [WWW]
<http://www.tartu.ee/et/valdkondlikud-arengukavad> (21.05.2017)

Dietz, T., Fitzgerald, A., Shwom, R. (2005). Environmental values. – *Annual Review of Environment and Resources*, 30, 335–372.

EKUK (Eesti Keskkonnauuringute Keskus). (2013). Linnade välisõhu kvaliteedi kompleksse hindamise analüüs. Eesti Keskkonnauuringute Keskus, Tallinn.

EKUK (Eesti Keskkonnauuringute Keskus). (2016). Välisõhu kvaliteedi, lõhnahäiringu ning saasteainete heitkoguste hindamine Kohtla-Järve linnas Järve linnaosa piirkonnas. Eesti Keskkonnauuringute Keskus, Tallinn.

Fernando, F. N., Cooley, D. R. (2016). Attitudes toward shale oil development in western North Dakota: The role of place based community values in attitude formation. – *Rural Studies*, 46, 132-146.

Good, J. (2006). Internet use and environmental attitudes: a social capital approach. – *The Environmental Communication Yearbook*, 3, 211–233.

Hendrikson & Ko OÜ. (2013). Tartu linna välisõhus leviva keskkonnamüra vähendamise tegevuskava. Tartu. [WWW]
<http://www.tartu.ee/et/valdkondlikud-arengukavad> (21.05.2017)

- Idavain, J., Orru, H., Lang, K. (2015). Vähihaigestumus ja põlevkivisektori võimalikud mõjud: ökoloogiline uuring. Tartu Ülikool. [WWW]
http://www.terviseamet.ee/fileadmin/dok/Keskkonnatervis/KIK_polevkiviprojekt/Lisa_6-Vahihaigestumuse_okoloogiline_uuring.pdf (21.05.2017)
- Jacquet, J. B., Stedman, R.C. (2013). Perceived impacts from wind farm and natural gas development in Northern Pennsylvania. – *Rural Sociology*, 78, 450–472.
- Jim, C. Y., Chen, W. Y. (2009). Value of scenic views: Hedonic assessment of private housing in Hong Kong. – *Landscape and Urban Planning*, 91 (4), 226–234.
- KeHJS (Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus). (2017). – *Riigi Teataja I*, 04.05.2017, 5.
- KeÜS (Keskkonnaseadustiku üldosa seadus). (2017) – *Riigi Teataja I*, 28.06.2016, 19.
- Jõhvi ja Kohtla-Järve linnapiirkonna jätkusuutliku arengu strateegia 2015-2020. (2015). [WWW] <https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4170/2201/5015/strateegia.pdf#> (21.05.2017)
- Kohtla-Järve linn. Vaatamisväärsused. (2017). [WWW]
http://www.kohtla-jarve.ee/index.php?area=3&p=static&page=3_vaarsused (21.05.2017)
- Kultuurimälestiste riiklik register. (2017). [WWW]
<https://register.muinas.ee/public.php> (21.05.17)
- Lee, K. (2011). The role of media exposure, social exposure and biospheric value orientation in the environmental attitude-intention-behavior model in adolescents. – *Journal of Environmental Psychology*, 31 (4), 301-308.
- Marans, R. W. (2015). Quality of urban life & environmental sustainability studies: Future linkage opportunities. – *Habitat International*, 45, 47–52.
- McAndrew, F. T. (1998). The measurement of ‘rootedness’ and the prediction of attachment to home-towns in college students. – *Journal of Environmental Psychology*, 18, 409–417.

Metsaots, K., Printsman, A., Kaart, T., Sepp, K. (2015). What hinders and what facilitates good living in the oil shale mining region?. – *Oil Shale*, 32 (4), 373-392.

More, T. A., Stevens, T., Allen, P. G. (1988). Valuation of urban parks. – *Landscape and Urban Planning*, 15 (1), 139–152.

MuKS (Muinsuskaitseadus). (2015). – *Riigi Teataja* I, 23.03.2015, 128.

Orru, H., Teinemaa, E., Lai, T., Merisalu, E., Tamm, T., Kaasik, M., Kimmel, V., Orru, K., Forsberg, B. (2010). Peened osakesed välisõhus ja neist tuleneva tervise mõju hindamine Tallinnas, Tartus, Kohtla-Järvel, Narvas ja Pärnus. – *Eesti Arst*, 89 (4), 242-250.

Orru, H., Idavain, J., Tomasova, J., Ruut, J., Albreht, L., Aidla-Bauvald, K., Tamm, K. (2014). Lühiülevaade tervise- ja keskkonnaseisundist Ida-Virumaal, eelnevatest põlevkivisektoriga seotud tervise- keskkonnauuringutest ning soovitud täpsemate terviseuuringute teostamiseks. Tartu Ülikool, Tallinn, Tartu. [WWW] http://www.terviseamet.ee/fileadmin/dok/Keskkonnatervis/KIK_polevkiviprojekt/Lisa_1-Luhiulevaade_tervise-ja_keskkonnaseisundist_Ida-Virumaal.pdf (21.05.2017)

Orru, H., Pindus, M., Hendrikson, R., Orru, K., Tamm, T., Idavain, J. (2015). Elanikkonna riskide tunnetamine eneseraporteeritud tervisekaebused ning seosed keskkonna saastatusega. Tartu Ülikool. [WWW] http://www.terviseamet.ee/fileadmin/dok/Keskkonnatervis/KIK_polevkiviprojekt/Lisa_4-Elanikkonna_riskide_tunnetamine.pdf (21.05.2017)

Orru, H., Tamm, T., Maasikmets, M., Teinemaa, E., Arumäe, T., Saare, K., Niinemets, Ü., Kännaste, A., Anni, R., Noe, S. M., Lang, M., Lai, T. (2016). Maapinnalähedase osooni õhusaaste ekspositsiooni analüüs ja tervise mõju hinnang. Tartu Ülikool, Tartu. [WWW] <http://rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/6284/3/Orru2016.pdf> (21.05.2017)

Phelan, A. A., Jacobs, S. (2016). Facing the true cost of fracking; social externalities and the role of integrated valuation. – *Ecosystem Services*, 22 B, 348-358.

Pratt, M. W., Hunsberger, B., Pancer, S. M., Alisat, S. (2003). A longitudinal analysis of personal values socialization: Correlates of a moral self-ideal in late adolescence. – *Social Development*, 12 (4), 563–585.

Proshansky, H. M. (1978). The city and self-identity. – *Environment and Behavior*, 10, 147–169.

Puhka Eestis. (2017). [WWW] <https://www.puhkaeestis.ee/et/> (21.05.17)

Rell, M., Kupits, M. (2014). Põlevkivitööstuse mõju demograafilistele arengutele kuni aastani 2030. SA Poliitikauuringute Keskus Praxis, Tallinn.

Ryan, A. M. (2000). Peer Groups as a Context for the Socialization of Adolescents' Motivation, Engagement and Achievement in School. – *Educational Psychologist*, 35 (2), 101–111.

Schläpfer, F., Waltert, F., Segura, L., Kienast, F. (2015). Valuation of landscape amenities: a hedonic pricing analysis of housing rents in urban, suburban and periurban Switzerland. – *Landscape and Urban Planning*, 141, 24–40.

Shafer, C. S., Lee, B. K., Turner, S. (2000). A tale of three greenway trails: User perceptions related to quality of life. – *Landscape and Urban Planning*, 49 (3), 163–178.

Statistikaamet. (2017). [WWW] <http://www.stat.ee/ee> (21.05.2017)

Stedman, R. C. (2002). Towards a social psychology of place: predicting behavior from place-based cognitions, attitude, and identity. – *Environment and Behavior*, 34, 561–581.

Stern, P. C., Dietz, T., Abel, T., Guagnano, G. A., Kalof, L. (1999). A value-belief-norm theory of support for social movements: The case of environmentalism. – *Human Ecology Review*, 6 (2), 81–97.

Tajima, K. (2003). New estimates of the demand for urban green space: Implications for valuing the environmental benefits of Boston's big dig project. – *Journal of Urban Affairs*, 25 (5), 641–655.

Tamm, K., Tomasova, J., Albreht, L., Aidla-Bauvald, K. (2015). Ülevaade joogi- ja suplusvee kaudu levivatest riskidest põlevkivisektori piirkonnas. Terviseamet, Tallinn. [WWW]

http://www.terviseamet.ee/fileadmin/dok/Keskkonnatervis/KIK_polevkiviprojekt/Lisa_7-Ulevaade_joogi-ja_suplusvee_riskidest.pdf (21.05.2017)

Tapsuwan, S., Leviston, Z., Tucker, D. (2011). Community values and attitudes towards land use on the Gnangara Groundwater System: A sense of place study in Perth, Western Australia. – *Landscape and Urban Planning*, 100 (1-2), 24-34.

Tapsuwan, S., Polyakov, M. (2016). Correctly specifying environmental assets in spatial hedonic pricing models. – *Society & Natural Resources*, 29 (2), 233–249.

Tartu linn. Huvi ja vaatamisväärsused. (2017). [WWW] <http://www.tartu.ee/et/huvi-ja-vaatamisvaarsused> (21.05.17)

The Three Pillars of Sustainability. (2017). [WWW]

<http://www.thwink.org/sustain/glossary/ThreePillarsOfSustainability.htm> (21.05.17)

Trell, E-M., Hoven, B., Huigen, P. (2012). It's good to live in Järva-Jaani but we can't stay here: Youth and belonging in rural Estonia. – *Journal of Rural Studies*, 28 (2), 139-148.

Tyrväinen, L., Miettinen, A. (2000). Property prices and urban forest amenities. – *Journal of Environmental Economics and Management*, 39 (2), 205–223.

Van Herzele, A., Wiedemann, T. (2003). A monitoring tool for the provision of accessible and attractive urban green spaces. – *Landscape and Urban Planning*, 63 (2), 109–126.

WHO. (1997). WHOQOL Measuring Quality of Life. World Health Organisation, Geneva.

Õunapuu, L. (2012). Valim kvantitatiivsetes ja kvalitatiivsetes uurimustes. Tartu Ülikool. [WWW] <https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/27764/index.html> (21.05.2017)

Lisa 1. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna elukvaliteedi hinnangu küsimustiku ankeet eesti keeles

Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna elukvaliteedi hinnang

Lugupeetud küsimustiku täitja!

Olen Tallinna Tehnikaülikooli tööstusökoloogia eriala magistrant Erika Sulg. Palun Teil osaleda käesolevas küsitluses, mille eesmärgiks on uurida Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna kui elukoha kvaliteeti mõjutavaid tegureid. Piirkonna moodustavad Jõhvi vald, Kohtla-Järve linn, Kohtla vald, Kohtla-Nõmme vald ja Toila vald.

Küsitlus on suunatud nimetatud piirkonnas elavatele inimestele ning samuti ka neile, kes on viimase 10 aasta vältel mingil põhjusel piirkonnast ajutiselt (näiteks kõrghariduse omandamine ja hooajaline töö) või alaliselt ära kolinud.

Oma magistritöö raames soovin uurida, millised tegurid avaldavad Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna elanike meelest enim mõju elukvaliteedile. Teostan sarnase küsitluse ka Tartu linna kohta ning analüüsin piirkondade eripära.

Teie poolt antud informatsioon on anonüümne ning seda kasutatakse vaid teiste andmetega üldistatud kujul.

Küsimustiku täitmine võtab kuni 10 minut aega.

* Kohustuslik

1. Mis on Teie vanus? *

- ...-20
- 21-30
- 31-40
- 41-50
- 51-...

2. Mis on Teie sugu? *

- Mees
- Naine

3. Mis on Teie rahvus? *

- Eesti
- Vene
- Muu:.....

4. Missugune on Teie haridustase? *

- Põhiharidus
- Keskkharidus
- Keskeriharidus
- Kõrgharidus (sh lõpetamata)

5. Milline vastusevariant iseloomustab Teie praegust tegevust? *

- Töötan
- Õpin
- Töötan ja õpin
- Ei tööta ja ei õpi
- Pensionil
- Muu:.....

6. Mis asulas/linnaosas Te elate/olete elanud? Kui olete elanud mitmes linnaosas, siis palun märkida see, kus elasite kõige viimasena/elate käesoleval hetkel. *

- Kohtla-Järve Järve linnaosa
- Kohtla-Järve Ahtme või Iidla linnaosa
- Jõhvi vald
- Kohtla vald
- Kohtla-Nõmme vald
- Toila vald
- Muu:.....

7. Kaua olete Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonnas elanud? *

- Kuni 1 aasta
- 1 kuni 3 aastat
- 3 kuni 10 aastat
- 10 või enam aastat

8. Kas olete/olite oma elukohaga Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonnas rahul? *

- Pole üldse rahul
- Pigem ei ole rahul
- Ei oska öelda
- Pigem olen rahul
- Olen väga rahul

9. Kas olete nõus väitega, et Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkond (või selle osa) omab ajaloolist väärtust ning seda tuleb säilitada ka tulevaste põlvkondade jaoks. See tähendab, kas piirkonnas on arhitektuuri, parke, pinnavorme või mistahes muid objekte, mis on seotud rahvuse või piirkonna kultuurilise arenguga, ning mida peate oluliseks säilitada. *

- Ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Ei oska öelda
- Pigem nõus
- Nõus

10. Kas olete nõus väitega, et Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkond (või selle osa) pakub piisavalt võimalusi vaba aja sisustamiseks. Näiteks pakub park võimalusi sportimiseks, veekogud ujumiseks ning päevitamiseks, lõkke-ja piknikuplats veeta aega sõpradega, laululava ja kultuurimaja pakuvad võimalust kultuuriürituste korraldamiseks. *

- Ei ole nõus
- Pigem pole nõus
- Ei oska öelda
- Pigem nõus
- Nõus

11. Kas olete nõus väitega, et Teil on Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonnaga (või selle üksikute osadega) positiivne emotsionaalne side. Teisisõnu, kas piirkonnas viibimine tekitab teie hea tunde, nt tuletab meelde lapsepõlve mälestusi, sõprussuhteid, suguvõsa? *

- Ei ole nõus
- Pigem pole nõus
- Ei oska öelda
- Pigem nõus
- Nõus

12. Mis tegurid avaldavad Teie jaoks enim POSITIIVSET mõju Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna elukvaliteedile? Märkige kolm tegurit. *

- Tööhõive ja palgatase
- Sotsiaalne olukord – sh kuritegevus, uimastite ja alkoholi tarbimise madal tase
- Linna kujundus – sh arhitektuur ja hoonete kujundus, rohealade ja muude puhkealade olemasolu, linnakeskkonna esteetilisus
- Vaba aja veetmise võimalused – sh spordiasutuste, huviringide olemasolu, kultuuriüritused
- Ühtekuuluvustunde linnaelanike seas – sh omaalgatuslik koostöö, avalikkuse osalemine linna poliitiliste otsuste tegemisel, vabatahtlikke ühenduste olemasolu
- Keskkonna seisund – sh õhku kvaliteet, lõhna- ja müratasemed
- Linna maine – pika aja jooksul väljakujunenud arusaam linnas valitsevast olukorrast ning elanikkonnast
- Muu:.....

13. Järjestage nimetatud tegurid vastavalt sellele, mis avaldab Teie meelest enim NEGATIIVSET mõju elukvaliteedile Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonnas. Selleks märkige iga teguri puhul järjekorranumber, kusjuures üks on kõige olulisema negatiivse mõjuga ning järgmine vähem olulise mõjuga. NB! Igat järjekorranumbrit saab kasutada vaid 1 kord. *

- Tööhõive ja palgatase
- Sotsiaalne olukord – sh kuritegevus, uimastite ja alkoholi tarbimine elanikkonna seas
- Linna kujundus – sh arhitektuur ja hoonete kujundus, rohealade ja muude puhkealade olemasolu, linnakeskkonna esteetilisus
- Vaba aja veetmise võimaluste puudumine – sh spordiasutuste, huviringide olemasolu, kultuuriüritused
- Ühtekuuluvustunde puudumine linnaelanike seas – sh omaalgatuslik koostöö, avalikkuse osalemine linna poliitiliste otsuste tegemisel, vabatahtlikke ühenduste olemasolu
- Keskkonna seisund – sh õhku kvaliteet, lõhna- ja müratasemed
- Linna maine – pika aja jooksul väljakujunenud arusaam linnas valitsevast olukorrast ning elanikkonnast

14. Kas soovite eelmises küsimuses toodud tegurite nimekirja täiendada?

.....
.....
.....
.....

15. Kes järgnevatest suudab Teie arvates oma tegevusega Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna elukvaliteeti enim parandada? Valige kuni 2 varianti. *

- Elanikkond
- Kohalik omavalitsus
- Riiklikul tasemel valitsus
- Piirkonna ettevõtted
- Muu:.....

16. Kas arvate, et Teil kui elanikul on võimalik kaasa rääkida linnapiirkonna arengusuundade määramisel? *

- Ei
- Ei oska vastata
- Jah

17. Kui soovite saada tagasisidet töö tulemuste kohta, siis palun märkige järgnevalt oma e-maili aadress.

.....
.....

18. Kui Teil on kommentaare või ettepanekuid küsimustiku sõnastuse, metoodika või muu osas, siis võite selle lisada järgnevasse lahtrisse.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Lisa 2. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna elukvaliteedi hinnangu küsimustiku ankeet vene keeles

Оценка качества жизни в регионе города Кохтла-Ярве и волости Йыхви

Уважаемый участник опроса!

Меня зовут Эрика Сульг. Я - магистрант Таллинского технического университета по специальности Экология промышленности. Прошу Вас принять участие в опросе, целью которого является исследование факторов, влияющих на качество жизни в регионе.

Исследование направлено на изучение мнения людей, живущих в регионе, а также тех, кто в течение последних 10 лет, по некоторым причинам временно (например: получение высшего образования, сезонная работа) или постоянно покинул регион.

В рамках своей работы я хочу исследовать факторы, которые, по мнению жителей региона г.Кохтла-Ярве и вол.Йыхви, оказывают самое большое влияние на качество жизни. Одновременно провожу аналогичное исследование относительно города Тарту и анализирую особенности регионов.

Информация, предоставленная Вами является анонимной и используется только вместе с другими данными, в обобщенной форме.

Заполнение анкеты займет до 10 минут Вашего времени.

1. Выберите Вашу возрастную группу.

- ...-20
- 21-30
- 31-40
- 41-50
- 51-...

2. Выберите Ваш пол.

- мужчина
- женщина

3. Выберите Вашу национальность.

- эстонец(ка)
- русский(ая)
- другое:.....

4. Выберите Ваше образование.

- начальное
- среднее
- средне-специальное
- высшее (в т.ч. неоконченное)

5. Какой из вариантов ответа характеризует Вашу деятельность в настоящее время?

- работаю
- учусь
- работаю и учусь
- не работаю и не учусь
- на пенсии
- другое:

6. В каком городе/части города региона Вы проживаете/проживали?

- Ярве (Кохтла-Ярве)
- Ахтме или Ийдла (Кохтла-Ярве)
- волость Йыхви
- волость Кохтла
- волость Кохтла-Нымме
- волость Тойла
- другое:

7. Как долго Вы живете в регионе г.Кохтла-Ярве и вол.Йыхви?

- до 1 года
- от 1 до 3 лет
- от 3 до 10 лет
- 10 лет и более

8. В какой степени Вы удовлетворены/были удовлетворены своим местом проживания в регионе Кохтла-Ярве и Йыхви?

- 1 - совсем не удовлетворен(а)
- 2 - скорее не удовлетворен(а)
- 3 - не могу определиться
- 4 - скорее удовлетворен(а)
- 5 - полностью удовлетворен(а)

9. Согласны ли Вы с утверждением, что регион г.Кохтла-Ярве и вол.Йыхви (или их часть) обладают исторической ценностью и их стоит сохранить для будущих поколений. То есть есть ли в регионе архитектурные объекты, парки, ландшафты или любые другие объекты, связанные с национальным или региональным культурным развитием, которые Вы считаете важным сохранить.

- 1 - не согласен(а)
- 2 - скорее не согласен(а)
- 3 - не могу определиться
- 4 - скорее согласен(а)
- 5 - согласен(а)

10. Согласны ли Вы с утверждением, что в регионе г.Кохтла-Ярве и вол.Йыхви (или их части) имеется достаточно возможностей для отдыха. Например, парк предлагает возможности для занятий спортом, водоемы - для купания и принятия солнечных ванн, кемпинги и места для пикника - для совместного отдыха с друзьями, певчая площадка и культурный центр - для организации культурно-массовых мероприятий.

- 1 - не согласен(а)
- 2 - скорее не согласен(а)
- 3 - не могу определиться
- 4 - скорее согласен(а)
- 5 - согласен(а)

11. Согласны ли Вы с утверждением, что между Вами и регионом г.Кохтла-Ярве и вол.Йыхви (или их частью) существует положительная эмоциональная связь. Другими словами, присутствие в регионе заставляет вас чувствовать себя хорошо, к примеру, напоминает о детстве, друзьях, семье?

- 1 - не согласен(а)
- 2 - скорее не согласен(а)
- 3 - не могу определиться
- 4 - скорее согласен(а)
- 5 - согласен(а)

12. Какие факторы оказывают по Вашему мнению наиболее **ПОЗИТИВНОЕ** влияние на качество жизни в регионе? Отметьте три фактора.

- трудовая занятость и заработная плата
- социальная среда – низкий уровень преступности, низкий уровень потребления наркотиков и алкоголя населением
- городской дизайн - включая архитектуру и дизайн зданий, зеленых насаждений и других рекреационных зон, эстетика городской среды
- возможности для отдыха - в т. ч. наличие спортивных организаций, групп по интересам и т.д., культурные события
- чувство единства среди жителей город - в т.ч. совместная работа по инициативе жителей, участие общественности в принятии политических решений, наличие добровольных общественных объединений
- состояние окружающей среды - в т. ч. качество воздуха, запах и уровень шума
- репутация города - сложившееся в течение долговременного периода мнение о преобладающей ситуации в городе и о местном населении
- другое:.....
.....
.....

13. Оцените указанные факторы в соответствии с их **НЕГАТИВНЫМ** влиянием на качество жизни в регионе. Для этого выберите для каждого фактора одно число от 1(имеет самое негативное влияние) до 7(имеет менее всего негативное влияние). **NB!** Каждое число (1-7) может быть использовано только один раз.

- низкий уровень трудовой занятости и заработной платы
- социальная среда - уровень преступности, потребления наркотиков и алкоголя населением
- городской дизайн - включая архитектуру и дизайн зданий, зеленых насаждений и других рекреационных зон, эстетика городской среды
- отсутствие возможности для отдыха - в т. ч. наличие спортивных организаций, групп по интересам и т.д., культурные события
- отсутствие чувства единства среди жителей города - в т.ч. совместная работа по инициативе жителей, участие общественности в принятии политических решений, наличие добровольных общественных объединений
- состояние окружающей среды - в т. ч. качество воздуха, запах и уровень шума
- репутация города - сложившееся в течение долговременного периода мнение о преобладающей ситуации в городе и о местном населении
- другое:.....
.....

14. Вы можете дополнить перечень факторов, приведенных в предыдущем вопросе.

.....
.....
.....

15. Кто, по Вашему мнению, способен своей деятельностью больше всего улучшить качество жизни в регионе г.Кохтла-Ярве и вол.Йыхви? Выберите до двух вариантов.

- жители
- местное самоуправление
- правительство на государственном уровне
- предприятия региона
- другое:

16. Считаете ли Вы, что, как житель, имеете возможность участвовать в определении приоритетов развития региона?

- нет
- не могу определиться с ответом
- да

17. Если Вас интересуют результаты опроса, оставьте, пожалуйста, адрес электронной почты.

.....
.....

18. Если у вас есть комментарии по части вопросника, пожалуйста, оставьте их ниже.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Спасибо!

Lisa 3. Ankeetküsitlusel kogutud kommentaarid

1. Kohtla-Järve ja Jõhvi linnapiirkonna küsimustik

1.1. Täiendavad negatiivse mõjuga tegurid, mida polnud küsimustiku küsimuses nr 13 toodud (vt Lisa 1, Lisa 2).

keel ja kultuur. eestlasi vaadatakse ikka viltu
leian et inimest suur hõivatus, hea palgatase, hästi arenenud linn (ohtralt vaba aja veetmise, trennide võimalusi ja samuti meeldiv linnakeskkond nii arhitektuurselt kui ka haljastuselt) muudab ülejäänud punkte positiivses suunas. Samas teiste punktide järgi aitamine on ehk just võti eelmainitud eesmärkide saavutamiseks. Väga palju algab piirkonna mainest. Maine aga ei teki niisama ja seda ei saa ka rajada valedale.
Kuna elan Toila vallas, siis ehk pole mul oiget ettekujutust suuremate linnade seisust.
Valdavalt venekeelne keskkond
Ülejäänud Eesti suhtumine piirkonda.
Halb hariduse kvaliteet koolides.
Piirkonnas üldiselt puudub visioon ja arenguplaan, mida saaks reaalselt täita samm sammult.
Olles elanud enamuse oma elust Kohtla-Järvel, seetõttu andsin vastused just seda linna silmas pidades.
Inimesed kes ei ole käinud siin on kujundavad oma arvamuse aastate taguse stereotüüpide järgi.
Vene keelt oskamata on väga raske tööd leida. Vaenulikus eestlaste suhtes.
Vananev rahvastik, noored 18-30 eluaastas panevad jooksu Ida-Virumaalt. Elu koos penskaritega.
Vabaaja veetmise võimalusi on.. Samas on neid siiski suhteliselt vähe.. eriti eesti keelsele elanikkonnale.
Turvalisus 4
Отсутствие единства между возрастными группами, инертность жителей.
Коррупция в регионе-1
Ужасное состояние дорог(во дворах дороги не ремонтировались наверно лет 30)
Политические решения государства в отношении развития региона Ида-Вирумаа, а также отношения с Россией напрямую связаны с качеством жизни людей в Ида-Вирумаа. Разговоры о недостаточном предпринимательстве в регионе, и о том что местные жители ничего не делают в этом направлении выглядят абсурдными. Регион, который был на протяжении почти века поддерживающим экономику страны, остался никому не нужным.
Плохие дороги в Йыхви
Обязательно надо установить в городе "Зоны некурения", как минимум на детских площадках в парке и при входах в магазины. Во многих городах Европы это уже давно применяется. А у нас, как правило, чтобы зайти в магазин, надо зажать пальцами нос..
недостаточное внимание к детям - крайне мало детских площадок, мероприятий для детей и т.п.

Управление городом одними и теми же людьми, (кумовство)
Запах от завода
On olemas võimalus saada heal tasemel keskharidus.
Rohkem peaks olema vabaõhuüritusi noorte osalemisega. Arhitektuur on huvipakkuv, aga vajab kordategemist.
Sompa asulas puuduvad huviringid lastele.
Omavalitsus on korrupeerunud.
Lasteaiakohtade puudus Ahtme linnaosas
Vähe puhkekohti noortele
Tervishoiu teenuste madal kvaliteet.
Laste mänguväljakuid on vähe

1.2. Kommentaarid või ettepanekud küsimustiku sõnastuse, metoodika või muu osas.

Piikond võetud liiga lai K-J ja teised piirkonnas sh Jõhvi liiga erinevad et neid kokku panna nt õhu saatatus erinev jne. Aga tänuväärne et selline uuring ette voetud ja jõudu lõputöö tegemisel!
Tubli oled :)
Kolme positiivset mõju avaldavat tegurit piirkonnas on küll raske välja tuua. Julgeks väita, et kõigest mainitust on piirkonnas puudus. Eriti oleks tarvis ühte suurt ja värsket valikuga toidupoodi, mitte nagu Jõhvi linna imepisike Selver, Rimi ja ülerahvastatud Maxima. Küsimustikus peaks olema iga küsimuse juures ka vaba valiku variant.
Erika, see on väga hea küsimustik ja on suurepärane, et sa selle temaatikaga tegeled.
Oli vaja teha 2 küsimustiku, sest linnad erinevad teineteist.
Tehake, palun küsimustik ka vene keeles(võib olla rohkem vastusi)
Хороший вопросник, вопросы интересные и деловые. Удачи и всего доброго. Удачно защититься.
Немного не понятные вопросы
В опроснике не хватает пункта "Ваши предложения по улучшению качества жизни в городе".
Руководство волостью Йыхви отлично от г.Кохтла-Ярве, а вопросы и ответы обеденны.
Благие намерения - ничто, если они не претворяются в добрые дела.
всегда проводите опрос со временем чтоб знать как люди снова и снова отзывы дают
Tuleb luua rohkem töökohti noortele.
Результаты очень интересуют.Спасибо

2. Tartu linna küsimustik

2.1. Täiendavad negatiivse mõjuga tegurid, mida polnud küsimustiku küsimuses nr 13 toodud (vt Lisa 1, Lisa 2).

Halb transpordiühendus, kui Tallinnas tuleb iga 5 min tagant buss, siis Tartus võid rahumeeli 25 min bussi oodata
Täpsustan õhu kvaliteeti. Karlovas kl 17-22 ei saa akent avada, kuna kõik kütavad ning akna avades tungib sisse vaid vingugaas.
Kõrged üürihinnad, kõrged kommunaalid, kallid korterid
Arvan, et eelmises küsimuses toodud tegurid olid kõik küllaltki positiivsed, mistõttu oli neid raske järjestada.
Ligipääsetavus. Tähtis on kaasata kõiki elanikke, sealhulgas puuetega inimesi, vanureid ning väikelaste vanemaid. Tartu linn võiks olla ligipääsetavuse (lahenduste) poolest Eestis etaloniks, kui vaid üritataks. Praegu aga juhtub nii, et asju ei teha piisava ettevalmistusega ning need kukuvad halvasti välja. (nt haigla numbrisüsteem pole vaegnägijale ligipääsetav, kaldteede kalded on sageli liiga suured (max 6%), allalastud kõnniteenurkadesse tekivad läbimatud või raskestiläbitavad lombid jne)

2.2. Kommentaarid või ettepanekud küsimustiku sõnastuse, metoodika või muu osas.

vabatahtlike* ühenduste olemasolu :) Võin kõlada katkise plaadina, ent ligipääsetavus on tegelikult Eestis üleüldiselt suureks probleemiks, mida paljud ei taju, sest neil pole igapäevast erivajadusega elamise kogemust.
Väga ilusti koostatud küsitlus. Joudu tööle!
Hästi toimiv ja ilus noortekeskne linn.
Eelmise küsimuse formuleeringu puhul on küsimuses sees eeldus, et nimetatud teguritel on negatiivne mõju elukvaliteedile. Neid ei saa negatiivse mõju põhjal järjestada, sest enamikul ei pruugi olla negatiivset mõju - näiteks kui linna maine on minu hinnangul väga positiivne, siis ma ei saa seda negatiivsuse skaalale üldse järjestada. Küsimuse kallutatud sõnastuse tõttu ei saa tulemusi uuringus valiidselt lugeda. Samuti arvan, et tööhõivet ja palgataset ei saa samasse patta panna (palk võib olla teatud erialadel hea, aga töökohti napib). Vaba aja veetmise võimaluste puudumine ja spordiasutuste olemasolu on pandud ühte küsimusse - negatiivne ja positiivne koos? Samuti ühtekuuluvustunde puudumine + vabatahtlike ühenduste olemasolu.
Sooviksin anda tagasisidet küsitlusele meetodi ja küsimuste sõnastuse osas, aga seda võimalust siin kahjuks pakutud ei ole. Küsitluse täitjatelt saab mõni kord väga head tagasisidet (kui selleks võimalus anda) ning see tagasiside võib metodikriitika peatükki kirjutades kasulik olla. Jaksu magistratöö kirjutamisel!